

De markt van Maaseik
Eeuwenoud maar nog steeds het kloppend hart van onze stad. Een uniek prentenboek gewijd aan Maaslandse bouwkunst, maar ook de 'woonkamer' van iedere Maaseikenaar.
Wij kijken uit naar het resultaat van de huidige werkzaamheden en hopen dat de Markt terug een plein voor de mensen wordt en niet langer een plaats voor het blik van de auto's.

DE MAASEIKENAAR

3 maandelijks contactblad Jaargang XXXII 2001 nr. 1

inhoudstafel

1 Woord vooraf
2 Pijp en "Toeback"
6 België - Holland te Maaseik
7 Halfvasten 2000
8 Ode aan Hubert vanEyck (Alicia White)
9 Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden
11 Maaseikenare publiceren
12 Maaseiker steenbakkerij werd maandlang kunstgalerij
14 In memoriam
15 Sybrandus Drost o.s.c. (1871-1945)
23 Een merkwaardige gevelsteen in hartje Haarlem (NL)
27 Het bezoek van de Luikse bisschop Van Bommel aan Maaseik en omstreken
29 Wist ge?
30 Katteprulverhaal nr. 2
31 Carnavalsschlager 2001 "Poepeloere"
32 De drukker J.J. Titeux en Jan Herman Janssen, een vergeten Maaseikenaar
35 Het kapelletje van Van Minsel
36 Dure beledigingen
37 Diksjenaer van het Mezeikers
38 De roodborst (Erithacus rubecula)
40 Mezeiker leedsjes en gedichsjes
41 Verkoop van de "Ridderweerth", ook genaamd "Daniëlsweerth" (1774)
45 Het Maaseiker wagenpark in 1913
47 Lui, LEKKER, kaal en hovaardig

DE MAASEIKENAAR

Foto's omslag: Roger Maes
Vormgeving: Ontwerpstudio Segers-Westhovens

Met de eenentwintigste eeuw voor de deur is het niet meer dan vanzelfsprekend dat we onze lezers uit gans ons hart alle heil toewensen.
.... en dat ons stadje wel degelijk de wind in de zeilen heeft, staat als een paal boven water!

Om te beginnen weten we al vier maanden op voorhand wie onze burgemeester wordt, daar waar Amerika met de verkiezing van een nieuwe president de moeilijkste bevalling kende sinds eeuwen.

Daarenboven weten we al van begin november dat Prins Freddy een waardige opvolger heeft gevonden. En dat wil ook heel wat zeggen.

De voetballiefhebbers zweren er nu al bij dat hun Maaseik F.C. kampioen zal spelen in eerste provinciale (of er zou een wonder moeten gebeuren) en onze volleybalploeg staat in 's lands hoogste afdeling sinds 18 november al twee punten los. Moet er nog zand?

Ook het culturele leven draait op volle toeren: dat zal je trouwens heus wel merken als in onze volgende jaargang(en) in elk nummer een of twee verenigingen zich aan u gaan voorstellen.

Woord vooraf

Maar voor we zover zijn, laten we jullie eerst rustig grasduinen in dit eerste nummer van onze 32ste jaargang.

.... en wanneer je dat dan nog doet met een stukje heerlijke Maaseiker knapkoek tussen de kiezen, nippend aan een glaasje rode wijn, dan weet ik dat je ontegensprekelijk behoort tot een van de meest bevoorrechte Maaseikenaren van de hele wereld. Dat zeg ik namens de hele redactie.

Herman Hendrix

Pijp en " Toeback"

Raymond Driessen

In zijn magistrale werk over de tabaksnijverheid in Nederland schetst H.K. Roessingh hoe dit exotisch gewas door de ontdekkingsreizen naar Amerika ook in Europa bekend geraakt en hoe de variant *Nicotiana tabacum* tenslotte de enige bron wordt waaruit tabak wordt vervaardigd. (1)

Spaanse, Portugese, Engelse en Franse ontdekkingsreizigers stelden vast dat de Indianen ofwel opgerolde bladeren rookten, ze kauwden of de rook ervan inhaleerden uit een pijp met een aarden kop en een rietje als steel. Zij leken er dronken of zelfs nagenoeg bedwelmd door te geraken. Die plant en ook zijn "rare " gebruik raakten langs verschillende kanalen reeds vlug in Europa bekend. Dodoens geeft er een afbeelding van in zijn *" Cruijde Boeck "* uit 1554. Over hoe en door wie de tabaksplant hier bekend geraakte, doen allerhande mythische verhalen de ronde, die er overigens niet of nauwelijks toe doen. Feit is in ieder geval dat rond 1600 het roken van tabak in Europa allerwege bekend was, ook in de Lage Landen. Bewijs daarvan leveren o.a. een aantal schilderijen van Adriaen Brouwer uit circa 1625 - 1630. Zij stellen kroegtaferelen voor waarop personen staan afgebeeld die tabak roken uit een pijpje met een lange steel. De kenmerken die zij vertonen, roepen reminiscenties op aan de huidige drugverslaafden. Onderzoekers veronderstellen dat dit hevige effect van de tabaksconsumptie - ongewoon in onze ogen- misschien wel veroorzaakt werd doordat de bladeren op een bepaalde manier gesausd werden of met andere kruiden vermengd.

Nicotiana tabacum

In een eerste fase begonnen Europese kolonisten - commercieel ingesteld als zij waren - in Amerika zelf de teelt van tabak op een industriële manier ter hand te nemen. In Europa werd hij in een eerste stadium op kleine schaal, b.v. in tuinen gekweekt en o.a. gebruikt met medische bedoelingen. Tijdens de grote pestepidemie van 1635 - 1636 werd zelfs in alle ernst het roken van tabak als voorbehoedsmiddel tegen die pest aanbevolen. Rond diezelfde periode - en zelfs reeds enkele decennia eerder - begint eveneens de commerciële tabaksteelt in meerdere streken van Europa.

Dat voor de grote lijnen die meer dan voldoende bekend zijn. Maar de vraag wanneer men rond Maaseik met dit genotsmiddel is beginnen vertrouwd geraken, ligt een flink stuk moeilijker. Via verschillende handelswegen - op de eerste plaats natuurlijk via de Maas - lag de stad open voor invloeden uit verre streken, uiteindelijk zelfs uit de hele wereld. Bovendien nam meer dan één Maaslander dienst op de schepen van de Verenigde Oostindische Compagnie (2) of als huursoldaat in een vreemd leger. Ook dergelijke piste valt niet uit te sluiten als verklaring voor de aanvang van de plaatselijke kennismaking met het nieuwe gewas.

Dat zal (waarschijnlijk) ergens in de loop van de 17de eeuw gebeurd zijn, maar zekerheid hebben wij daar (nog) niet over. Vaste grond onder de voeten krijgen wij voorlopig pas in 1731. De Maaseiker magistraat verhoogt dan namelijk de taksen op een aantal producten. Bovendien worden de aangiftemodaliteiten verstrengd, dit om fraude en/of ontduiking te beletten. De *" creemeraccijns "* stijgt dus en daaronder valt ook de *" toeback "*. Dat is vanzelfsprekend tegen de zin van de tabakshandelaren die zich met hun protesten tot de Conseil Privé in Luik wenden. (3)

Voor notaris J.H. Van Rey worden een aantal verklaringen afgelegd, bestemd om bij een (eventueel) procesdossier gevoegd te worden. Zo verklaart Joannes Adams *" gewesene coopman van toeback en voor desen oock pachter van de creemer accijns "* dat de tabaksaccijns altijd als een onderdeel van de *" creemer accijns "* verpacht is. Die tabaksaccijns was nooit hoger *" als op den voet van den 70 penninck "*, d.w.z. dat hij maximum 1/70ste van de waarde van de eigenlijke koopwaar bedroeg. (4)

Op 1 mei 1732 leggen mevrouw Burin, Christiaen Mela en Laurens Turcken, alle drie *" handelende of coopmanschap doende met toeback "*, een identieke verklaring af over de vroegere aanslagvoet. Verontwaardigd delen zij bovendien mee dat die aanslagvoet door de Maaseiker magistraat als volgt is aangepast : een oortje per pond *" gemeijnen toeback "* en zelfs een stuiver per pond voor de variëteiten *" canastart, vincent en rappe "*. (5)

De Luikse archieven of het Maaseiker notariaat maken ons niet veel wijzer voor wat betreft de uiteindelijke afloop. Waarschijnlijk zal men tenslotte wel een modus vivendi gevonden hebben, waarna de gerechtelijke procedure niet werd verder gezet. Dat zou in ieder geval het verstandigst geweest zijn : alleen advocaten en *" procureurs "* sponnen meestal garen bij ellenlange en (met opzet) uitgerokken gedingen. (6)

In ieder geval ging de Maaseiker tabakshandel niet ter ziele, zoals het volgende bewijst. Op 11 april 1735, weer voor notaris J.H. Van Rey, verschijnen namelijk enerzijds Arnoldus Broekmeulen en echtgenote Hendrina Cuypen en van de andere kant Antoen Penders met zijn wederhelft Gertruyd Beckers. Zij verklaren *" met malkanderen ingegaen te hebben een contract van geselschap in te negotieeren of verhandelen toeback als andersins "* voor een periode van 12 jaar, ingaande op 1 mei eerstkomend.
Daartoe stellen de eerstgenoemden aan de tweede partij gratis hun huis ter beschikking, gelegen op de Markt en *"Den Beer "* geheten. (7)

Het huis "Den Beer", ook "De Zwarte Beer" genoemd is gelegen Markt 23, waar thans Mevr. Gaby Van Wijck haar winkel uitbaat. Het huis is het gebouw uiterst rechts op bovenstaande foto.
(Foto Documentatiecentrum Maaseik)

Behalve met tabak zal men zich daar ook met de handel in (en het vervaardigen van?) hoeden bezighouden. Om het half jaar zal de balans opgemaakt worden zodat de winst gelijk over beide partijen verdeeld kan worden. In de tussenperiode mogen Antoen en Gertruyd de gemeenschappelijke kas wel aanspreken voor *" het noodigh daegelix gelt tot onderhoudt van hunne keucken of levensmiddelen en den loon van arbeijders en knechten en de verteeringhen tot de waeren te vernegotieeren "*.
Eventueel verlies zal eveneens gelijk gedeeld moeten worden en op het einde van de *" toust "* zal nog een *" generaele afreeckeninghe "* geschieden.

Verder wordt afgesproken dat de onderhoudskosten aan *" Den Beer "* en een lening van 6 schellingen per jaar die op het huis rust, vooraf van de winst zullen afgetrokken worden. Het lijkt erop of Broekmeulen en echtgenote zich uit de zaken gaan terugtrekken en hun handel overdragen aan de echtelieden Penders. De *" arbeijders en knechten "* uit de akte evenals het feit dat men aan de nieuwe uitbaters belooft hen te *" leeveren alle huisgereetschap tot den toeback gehoorende "*, wettigen het vermoeden dat ten minste een gedeelte van de tabaksbladeren in ruwe vorm Maaseik bereikt en dan daar vervolgens verwerkt wordt. Misschien verwerkt men hem eveneens tot snuiftabak : de opkomst ervan dateert immers uit het tweede kwart van de 18de eeuw.
Tenslotte beloven de Broekmeulens nog dat zij voortaan de helft van de huur zullen betalen van het huis dat de tweede contractanten voor het ogenblik in de Eikerstraat bewonen. Is er dus bovendien sprake van een huisruil?

Men mag er in ieder geval wel van uitgaan dat het tabaksverbruik in de loop van de 18de eeuw beduidend toeneemt en dat in niet onbelangrijke mate op een manier die ons vandaag eerder ongewoon in de oren klinkt. Men kon zich namelijk naar een herberg begeven en daar zowel *" te drinken "* als *"te roken"* bestellen. Matthijs Pastoors baat in Thorn een logementshuis uit, waar regelmatig gasten van het kapittel ondergebracht worden. De kosten van hun verblijf brengt hij daarna in rekening bij de rentmeester van het kapittel. Nu lezen wij in zijn onkostennota van 1764 :

" Noch sijn bij ons geweest drijmael de insinieurs van Mastrich en hebben vertert aen peypen en toeback, drincken en slaepen :3 (gulden)

noch sijn bij ons geweest twee heeren en eenen knecht van Mastrich en hebben vertert aen peypen en toeback, drincken en slaepen voor den man tien stuyvers : 1 (gulden) 10 (stuiver). (8)
De herbergier leverde dus niet allen de gevraagde tabak maar eveneens de pijp om hem te consumeren.

De toename van het tabaksverbruik kan men tevens onrechtstreeks vaststellen aan de hand van een niet zo evidente bron : de pachtcontracten van de grote hoeven in de omgeving van Maaseik. In een aantal ervan verschijnt in toenemende mate naarmate de eeuw vordert een nieuwe clausule. Zij verplicht de pachter met grote aandacht en strengheid erop toe te zien dat zijn knechten niet met opgestoken pijp in stallen of schuren hun werkzaamheden verrichten. Die pijp moet in ieder geval, ook om elders te gebruiken, voorzien zijn van een dopje. Een voorbeeld uit vele : in Stokkem in het Molenveld lag de grote hoeve *" Prinsenhof "*, toebehorende aan de Bisschopstafel in Luik. In het pachtcontract uit 1736 lezen wij dat knechten en/of dorsers die rokende worden betrapt, op staande voet moeten ontslagen worden. (9)

Eminent brandgevaar in gebouwen opgetrokken met lemen wanden en voorzien van strooien daken ligt natuurlijk aan de basis van dergelijke maatregel. Toch geeft hij enigszins een indicatie voor de toename van het aantal rokers. Men gaat immers een bepaalde handeling niet expliciet verbieden, tenzij de kans groot is dat zij zich ook inderdaad effectief voordoet. Met dit soort gegevens zullen wij het echter voorlopig moeten blijven doen.

En *" Den Beer "*? Twintig jaar later verschijnt Arnoldus Broekmeulen voor notaris J.W. Van Rey en verhuurt zijn huis *" Den Beer "* voor een *" toust "* van twintig jaar aan zijn neef Jacobus Broekmeulen, voor een bedrag van 20 pattacons (80 gulden) per jaar. (10)
Van handel in tabak wordt er in onderhavige akte niet meer gesproken, maar daaraan enige conclusie verbinden lijkt in dit stadium al te voorbarig.
Verdere bescheiden over intensiteit, vorm en omvang van tabakshandel en -verbruik staan ons immers (voorlopig) nog niet ter beschikking. In het Rijksarchief in Hasselt is men echter druk doende het Maaseiker stadsarchief te inventariseren en zodoende beter toegankelijk te maken. (11) Mogelijk geven de stadsrekeningen ons dan enig verder inzicht.

NOTEN

(1) ROESSINGH, H.K., Inlandse tabak. Expansie en contractie van een handelsgewas in de 17e en 18e eeuw in Nederland, Wageningen, 1976.
(2) BOONEN, M., Maaseikenaars in den vreemde. Maaseik en de Oostindische Compagnie, in : De Maaseikenaar 26, 1995, nr. 3, blz. 164-169.
(3) Rijksarchief Luik, Conseil Privé, 1021.
(4) Rijksarchief Hasselt, notaris J.H. Van Rey, 16 april 1732.
(5) Ibid., 1 mei 1732.
(6) DRIESSEN R., Het memorieboek van Willem Poulissen uit Stokkem (1672 - 1718), in : Limburg - Het Oude Land van Loon 78, 1999, blz. 323 - 360.
(7) BOONEN, M., Huisnamen te Maaseik, 1980, blz. 36.
(8) Rijksarchief Maastricht, Archief Thorn, 19154.
(9) Rijksarchief Luik, Chambre des Comptes, 91.
(10) Rijksarchief Hasselt, notaris J.W. Van Rey, 5 januari 1755.
(11) Mededeling door R. Nijssen.

België - Holland te Maaseik

Piet Van Venckenray

In onze jeugdjaren voetbalden wij iedere dag en overal.
Op het plein aan de Eikerpoort, waar Door Corstjens ons soms met de riek achterna zat, omdat zijn schapen daar in alle rust moesten kunnen grazen.
Ook de doofstommen van de Fraters kwamen hier iedere week hun matchke spelen. Soms mochten we meedoen als ze iemand te kort hadden. Die mannen waren niet alleen veel ouder maar speelden ook keihard, die hoorden blijkbaar niet als ze iemand raakten of als iemand 'ai' riep.

We voetbalden ook op de Boomgaardstraat voor de Ursulinen totdat Jaak Schoofs niet alleen de bal maar ook zijn schoen door een ruit van het klooster trapte.

We speelden op het *'geiteweike'* bij Neerke Peeters, op de zandwoestijn in Siemkensheuvel, in de fruitwei bij Winand Purnot in Aldeneik, op de Kalleplaats, die nu de naam *'Kaalplaats'* heeft gekregen.

Op de Markt werd 's middags op twee of drie perken gesjot, tot het tijd was voor school of tot agent Slangen ons verraste en de bal meenam naar het politiekantoor. Gelukkig was schepen Driessen voetbalminded en bezorgde ons 's anderendaags de bal terug.

Bij de Kruisheren op de koer was het zo

Van links naar rechts: Theo Peeters, Piet Van Venckenray, invaller Huub Van Berkel, Frans Smeets, Karel Vanbergen, Rik Strijckers, Henri Telen, Armand Vanstreels+, André Beelen, Pierke Stockbroekx, Jef Van Venckenray en Bert Van Venckenray+. Grote afwezige is Peter Vanderzijl+, die er anders altijd bij was.

'n drukte tijdens de speeltijden dat er met twee ballen gespeeld werd, een voor de kleintjes en een voor de groteren. In die wirwar ontwikkelden zich sommigen tot echte dribbelaars. Vooral Kruisheer Ramakers stimuleerde de voetbalsport. Het plein van de MFC was altijd beschikbaar voor matchen tussen klassen, tussen internen en externen en tegen de colleges van Mechelen-aan-de-Maas, Genk en Neerpelt. Scheidsrechter van dienst was dan meestal de fietsende mandenverkoper van Stokkem. De truitjes van de collegeploegen droegen de letters S.N.S. , wat door ons geïnterpreteerd werd als *'Studie na Sport'*.

Later verhuisde de MFC naar het prachtige park van Sint Jansberg en kende er hoogtijdagen met Pierke Berghs en de gebroeders Essig. Wij van onze kant hebben er toen enkele jaren echte interlands gespeeld tegen Nederland, met heen- en terugwedstrijden. Na die matchen was er steeds volop vlaai en beschuiten met muizenkeutelkes bij moeder Dijkstra in Thorn of sandwiches à volonté bij ons thuis.

Drie opmerkingen:
1° De kleinste vier zijn mee van de beste spelers die de MFC ooit gehad heeft.
2° Tussen de oudste en de jongste was er een verschil van vijf jaar. Dit is misschien een doordenkertje voor de jeugdwerking van de MFC om echte talenten te vorderen en te stimuleren.
3° Zou men de pleinen niet opnieuw ter beschikking stellen van de verschillende scholen?

Halfvasten 2000

Herman Hendrix

Driemaal neen! Mia Paspont-Berben (links op de foto) werd niet gekloond. Evenmin maakte deze bezige bij deel uit van een eeneiige tweeling.
De dame rechts is Nicole Voorjans-Joosten, zoals ze te zien was als einzelgänger in de carnavalsstoet 2000. Ze beeldde op zo een voortreffelijke wijze Mia Paspont uit, dat we u deze foto niet wilden onthouden.

Ode aan Hubert Van Eyck, in 1906 geschreven door Madeleine Alicia White (VS).

Rik Nulens

Madeleine Alicia White studeerde op het Mount Holyoke College (South Hadley - Massachusetts (VS) - overigens één van de weinige colleges (gesticht in 1837) die enkel voor vrouwen toegankelijk waren en nog steeds zijn - en haalde in 1906 haar diploma.
Ze was "Phi Beta Kappa teacher" van 1906-1908 in Windsor (NY). Ze huwde in 1908 met Williard Winona Andrews die ook leraar was. Hij overleed in 1933. Samen hadden ze twee kinderen: Alicia Hildreth geboren in 1909, en Robert Houghton geboren in 1916. Haar dochter Alicia was eveneens gegradueerde van Mount Holyoke in 1931. Alicia was ook Phi Beta Kappa; ze gaf in 1931-1932 les in Suffern NY, 1932-1936 in Deposit NY, en 1936-?? in Clinton NY. Daarnaast studeerde ze in de zomers van 1931, 1934, 1935, 1936 aan het 'New York State College for Teachers'.
Wat er van Madeleine Alicia White en haar familie geworden is en waarom ze Hubert Van Eyck koos om een ode aan te wijden is onbekend. De gegevens die we op dit ogenblik konden vinden stammen uit het boek "One Hundred Year Biographical Directory" van Mount Holyoke, South Hadley - Massachusetts, gepubliceerd door de Alumnae Association in 1937.
(Met dank aan Mrs. Donna Albino van het Mount Holyoke College voor de verstrekte informatie)

To Hubert Van Eyck

O painter of those far-off, golden days!
When life was over and your hand was still,
When no more at the bidding of your will
A picture grew, when neither blame nor praise
Could move you, did your beauty-loving eyes,
Opening at last within the City's walls,
Behold the dreamed-of Lamb, the Light that falls
Upon the hills and dales of Paradise?
And if you saw them, did their beauty seem
A least part of the glory of your dream?
Were the Eternal City's slopes so fair
With springing flowers? Did the heavenly air
Pulse with the music of an angel band
that ever round the Lamb adoring stand?

Madeleine Alicia White, 1906.

Hieronder volgt de vrij bewerkte vertaling door ons redactielid Herman Hendrix:

O, schilder uit dat rijk en oud verleden,
Heb jij, uiteindelijk, vertel het mij,
't Lam Gods gezien, door u zo fel aanbeden,
en 't hemels licht, dat je op doeken lei,
wanneer je ziel je lichaam had verlaten
en je palet vereenzaamd achter bleef,
..... die regenboog van kleurrijke pencelen
verdween .... en plots in alle talen zweeg?
Heeft de gelijkenis je ziel bevangen?
Vertel aan mij hoe 't bij je overkwam;
zinderde de lucht van hemelse gezangen
van Eng'lenkoren, ter ere van het Lam?

Uit gouden korenaren
schiep God de Maaseikenaren,
uit het restant
alle anderen van het land
(Pater Sangers)

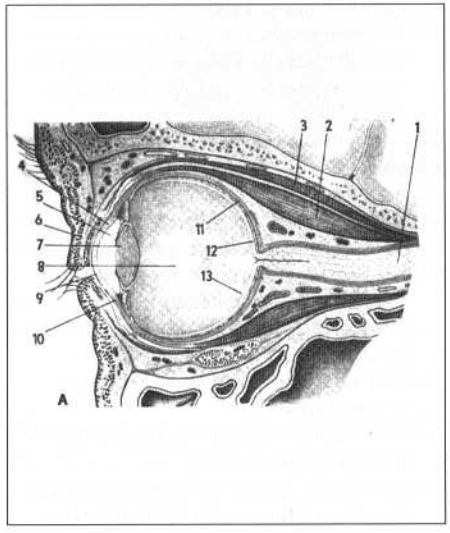
HET OOG WIL OOK WAT!

2 Ein uigske pitse (= knipogen)
3 Ein uigske tówpitse (= doen alsof men het niet ziet)
4 Ónger mi-jn ougen ówt! (= verdwijn!)
5 Ein uigske op emes höbbe (= verliefd zijn op iemand)
6 Vuur het oug van de minse (= omwille van het menselijk opzicht)
7 Waat dae duit is allein mer vuur het oug (= omwille van het menselijk opzicht).
8 Er gein gooi oug in höbbe (= het zorgwekkend vinden)
9 Hae begint al klein uigskes te kri-jge (= hij begint dronken te worden, of: hij krijgt slaap)
10 Det haet gein oug (= dat trekt nergens op)
11 De ougen ówthoeële (= zwarte plekjes op aardappelen uitsteken)
12 Iech höb mi-jn ougen neet in mi-jn maal (= ik zie het wel)
13 Es iech diech neet haw en mi-jn twieë ouge, den zoeëg iech neet (wordt lachend gezegd om de onmisbaarheid van iemand aan te tonen)
14 Iech doon het vuur di-jn sjoeën ouge (= niet helemaal onbaatzuchtig)
15 Det haet al ein anger oug (= dat ziet er al heel wat beter uit)
16 De lachs-tiech ein oug ówt (= je lacht je rot)
17 Dae zujt get mèt ein hawf oug (= dat heeft hij zo gezien)
18 Hae zèt ougen op wi-j wiksdoeëze (= hij trok grote ogen)
19 De höbs get in di-jn ouge, zujste neet good? (= let beter op!)
20 Dae kik mèt zi-jn linkse oug in mi-j rechse weimesmaelke (= hij is scheel)

Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

Tony Van Wijck

21 Hae jank en lach doeër ein oug (= je weet niet wat je aan hem hebt, hij is een komediant)
22 Op het heilig oug (= naar schatting, niet al te nauwkeurig)
23 Hae sjaamt zich de ougen ówt de kop (= hij is diep beschaamd)
24 Hae jank zich de ougen ówt de kop (= hij weent verschrikkelijk)

25 Zi-jn ouge zeen groeëter es zi-jne bówk (wordt gezegd als blijkt dat iemand meer op zijn bord heeft geschept dan hij op kan)
26 Gei good oug op emes höbbe (= iemand niet vertrouwen)
27 Emes 't leech ówt de ouge bloeëze (= iemand vermoorden)
28 Stróont in de ougen höbbe (= ziende blind zijn, er niets van begrijpen)
29 Oze leven hieër nao de ouge stieëke (= klagen zonder reden)
30 'n Uigske riskeere (= stiekem kijken)
31 Het tuint niks in 't oug (= het is niet veel bijzonders)
32 De ougen in de maal höbbe (= zijn ogen niet goed de kost geven)
33 Iech zeen det nog mèt het bloeëte oug (= ik zie het nog zonder bril)
34 Emes de ouge oeëpebrieëke (= iets onder iemands aandacht brengen)
35 Mi-jn oug voeël zjus t'r op (= ik kreeg het in de gaten)
36 Z'n ouge de kos gieëve (= genietend rondkijken)
37 Det zujste mèt de ouge tów (= dat is toch wel duidelijk)
38 Emes de ouge ówtstieëke (= iemand jaloers maken)
39 Emes beki-jke mèt ein sjael oug (= afgunstig zijn op iemand)
40 Z'n oug ówtbuuëke (= veel wenen)
41 De ouge van ein vrouw zeen sterker es e koppel paerd (= een mooie blik van een vrouw doet mannen alles doen)
42 Alles zeen doeër de ouge van emes angers (= steeds dezelfde mening hebben als die persoon)
43 Hae waas mèt gein ouge te zeen (= hij was nergens te bespeuren)
44 Ein uigske in 't zeil hawwe (= oplettend en waakzaam blijven)
45 Ónger veer ouge (= onder ons beiden)
46 Emes nao de ouge ki-jke (= tegen iemand opzien)
47 Mèt häök en ougen aaneinhange (= slordig opgebouwd)
48 Emes gaer zeen es d'n appel van z'n ouge (= iemand zeer beminnen)

49 Gein hand vuur ouge kónne zeen (= het is dikke mist, of: het is hier zeer donker)
50 Z'n ougen ówtki-jke (= met verbazing alles bekijken)
51 Emes ein blaw oug sloeën
52 Iech höb gein oug tówgedoeën (= ik heb niet kunnen slapen)
53 Haw det mer vuur ouge! (= let hier maar op in de toekomst)
54 Doeër het oug van ein naolj krówpe (= op het nippertje ontsnappen)
55 Dao zeen gein ouge in de sop (= de soep is maar mager)
56 Ouge wi-j ein kujkevot (= ogen als een kuikenkontje = kleine roodomrande ogen)
57 Op het ieërste oug (= op het eerste gezicht)
58 Van water kri-jgs-te klaor ouge (= zegt iemand die bier of borrel weigert en water vraagt)
59 Passe wi-j ein vówsop ein oug (= helemaal niet passen)
60 Get op het oug höbbe (= iets van plan zijn, iets willen bereiken)
61 Det haet miech de ouge ówt de kop gekos (= zeer veel)
62Emes het leech in z'n ouge neet gunne (= iemand helemaal niets gunnen)
63 Ki-jke mèt e Frans uigske (= scheel zien).

Christiana VERBEEK publiceerde onlangs een aangrijpende miniuitgave "Ja, ik heb borstkanker. Wat nu?"

Leven en dood zijn onlosmakelijk wel voor ieder verschillend. De dood werd de laatste jaren uit de taboesfeer gehaald en bespreekbaar gemaakt, zeker wanneer het gaat over ongeneeslijke ziektes.

De minitekst is eenvoudig gesteld, maar aangrijpend-moedig en diepzinnig. Het is een pleidooi tot levensaanvaarding, hoe kort of onzeker je toekomst ook nog moge zijn.

Christiana Verbeek heeft haar ziekte, haar leven anders leren bekijken en waarderen. Zij wil er blijvend van genieten, hoe zeker het einde ook nadert.

Door deze publicatie wil ze allen in gelijkaardige situaties tot troostende steun zijn zonder gejammer of gefilosofeer maar in groot geloof dat de serene aanvaarding wel eens de mooiste levensafronding zou kunnen zijn.
Lees in ieder geval volgend kort eindfragment van haar tekst, die erg mooi uitgegeven werd en enkele treffende foto's bevat.

"Door de ontwikkeling van mijn ziekte te volgen, bereid ik me beter voor op de dingen die zullen komen. Ik kan ze beter inschatten. Uiteraard maak ik me zorgen over mijn familie.

Sinds 1995 ben ik meer dan 200 keer in het ziekenhuis geweest. Het is heel erg wanneer er bijna niemand contact met je zoekt. Plots lijkt bijna iedereen te verdwijnen. Ik besefte dat mensen, ook heel goede vrienden, angstig waren en niet wisten hoe te reageren.

Dat veranderde toen ik openlijk over mezelf begon te praten. Nu heb ik uitstekende relaties met iedereen uit mijn omgeving. En dat is goed.

Maaseikenaren publiceren

Jaak Bergers

De toekomst is onzeker. Maar dat houdt me niet tegen om plannen te maken. Ik bid, en ik ben niet pessimistisch, zo hoop ik toch.

Ik tracht realistisch te zijn, ik hoop het beste, maar ben op het ergste voorbereid. De meeste steun krijg ik van mijn ouders. Ik ben ervan overtuigd dat veel mensen voor mij bidden. Want waar zou ik anders al die moed vandaan halen?"

Contactmogelijkheden:
Tel. 016-294514
Fax. 016-205834
e-mail. Christiana.Verbeek@chello.be

Maaseiker steenbakkerij werd maandlang kunstgalerij

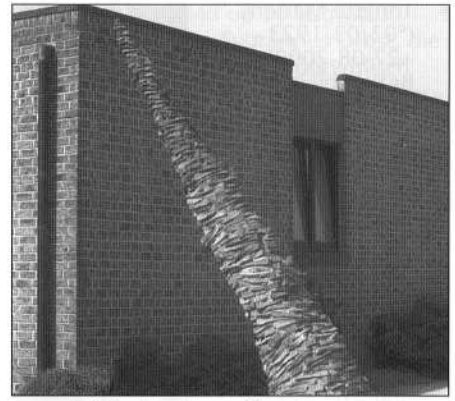
Harry Beenders

In de Maaseiker artisanale baksteenfabriek Terca-Schouterden vond gedurende de hele voorbije maand oktober een opmerkelijke tentoonstelling plaats.
Negen Limburgse keramiekkunstenaars konden, naar aanleiding van de **openbedrijvendag**, een week lang hun creativiteit botvieren op het in de fabriek aanwezige materiaal. De groep keramisten maakte deel uit van een project van het *Flanders Arts & Crafts Centre* (FLACC), onder leiding van hun coördinator, stadsgenoot Ludo Thys.
Op vraag van de bedrijfsleider van de fabriek Jos Bloemen (een andere stadsgenoot) wist Ludo Thys de keramiekkunstenaars te overtuigen iets te creëren in en om de steenbakkerij en met de baksteen.
De kunstenaars maakten gebruik van zowel de materialen (klei en baksteen) als van de aanwezige infrastructuur (ovens en machines). Daarenboven konden ze rekenen op de kennis en de ervaring van het firmapersoneel.
Georges Blom (Dilsen), Ida Deroy (Nieuwerkerken), Fabienne Loyens (Lommel), Doreen Poesen (Bilzen), Judith Schils (Alt-Hoeselt), Gerda Steegmans (Wellen), Ludo Thys (Herk-de-Stad), Petra Van Herle (Zonhoven) en Jan Winkels (Maaseik) waren de geselecteerde kunstenaars. Het opmerkelijke en zeer gewaardeerde resultaat van hun werk kreeg de naam "Brik-Art" en was gedurende heel de maand oktober te bezichtigen. De opendeurdag op 1 oktober lokte meer dan drieduizend bezoekers naar de in volle werking zijnde fabriek.
Een wandeling in en rond de bedrijfsgebouwen leverde heel wat mooie kijkstukjes op. Georges Blom metselde een brikkenbakker en een metselaar in een stenen muurtje en vereeuwigde zo de hoofdrolspelers van het arbeidsproces met hun eigen middelen.

Georges Blom "Zwartwerk"

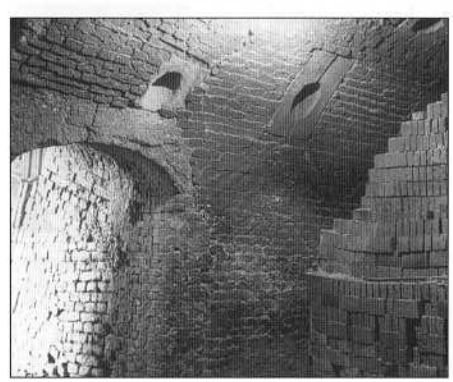
Jan Winkels maakte een metershoog bouwwerk, opgetrokken uit brokstukken, dat veeleer deed denken aan de chaotische spiraal van een windhoos dan aan de stabiliteit van een obelisk.
Ida Deroy liet haar uit klei geboetseerde beelden bakken in de oven van het bedrijf zelf.
Doreen Poesen beitelde woorden in de bakstenen die ze dan tot een gedicht opstapelde.

Jan Winkels "Tweestrijd"

De Rènkoeëve

TERCA, Belgisch marktleider in bakstenen, is een dochteronderneming van 'Wienenberger Baustoffindustrie' in Wenen. Deze beursgenoteerde onderneming beschikt over meer dan 200 fabrieken in tientallen landen en is daarmee een van de grootste producenten van keramische materialen ter wereld. In de Europese productie-eenheden worden jaarlijks 1,3 miljard bakstenen vervaardigd. België telt 9 fabrieken van gevelstenen, waarbinnen Steenbakkerij Schouterden een heel speciale klasse inneemt vanwege het product dat afgeleverd wordt.
Omdat de Maaseiker veearts en herenboer Theo Schouterden in sommige jaargetijden te weinig werk had voor zijn knechten liet hij hen, na het verwijderen van de teelaarde, de klei afgraven om er brikken van te bakken, waarna de teelaarde weer over het akkerland werd uitgespreid. We praten over honderd jaar geleden.
In 1911 werd de ringoven - een Hoffmannoven , zo genoemd naar zijn Duitse uitvinder - in gebruik genomen. En hij doet nog steeds trouw dienst.
Na de eerste wereldoorlog werd overgegaan tot de machinale productie van stenen, zelfs tot 35.000 stuks per dag. Er kon echter enkel in de zomermaanden geproduceerd worden, vermits de stenen eerst in de buitenlucht moesten gedroogd worden. Na een aantal droogexperimenten werd in de jaren zestig een kunstmatige drogerij gebouwd, zodat men niet langer afhankelijk was van het seizoen.
Twee personen zetten dagelijks ca. 27.000 stenen in de ringoven. In drie weken tijd is het vuur volledig rond en zijn ca. 300.000 brikken gebakken op een temperatuur tussen 900 en 1300° Celsius. Twee arbeiders kruien ook dagelijks 27.000 gebakken stenen naar buiten. Boven de oven staan de stookpotten opgesteld die om de 30 seconden een paar steenkooltjes in het vuur laten vallen om aldus de gewenste temperatuur te bereiken. De stoker staat permanent in voor de bediening. De afgekoelde brikken worden tenslotte gesorteerd op kleur, formaat, klank en vorm.
Naast de ringoven beschikt de firma Schouterden over drie overdekte hallen waarin stenen worden gebakken volgens het systeem 'veldbrand'. In iedere hal worden 1,5 miljoen stenen volgens een bepaald patroon op elkaar gestapeld op een cokesbed en vervolgens afgedicht met isolatiestenen om de temperatuur van 1200° C. vast te houden gedurende zes weken.
De firma Terca-Schouterden beschikt steeds over een courante voorraad van ca. 4,5 miljoen bakstenen.

In memoriam

Jaak Bergers

Weer wisselden markante Maaseikenaren tijd met eeuwigheid.

- Bert Vanvenckenray (° 13/11/1940 - +10/08/2000) Sterke persoonlijkheid met harde eigenheid. Milde stille sponsor van vele jeugdinitiatieven, ooit promotor Maaseiker literair café.

- Frans Ruttens (°01/10/1924 - +17/08/2000) Geboren onderwijsmens als leerkracht en later als directeur in lager onderwijs Kruisheren. Actief in allerlei sociale en culturele verenigingen.

- Trinette Martens (°03/03/1923 - +27-08-2000) Bezige bij in de vrouwenbeweging en de parochie, ook in het muziekleven o.a. A-capellakoor.

- André Van Severen (°09/03/1915 - +29/08/2000) Erepolitie-commissaris stad Maaseik en oud-brandweerbevel-hebber van Maaseik.

- Julien Tiesters (°31/01/1957 - +05/10/2000) Ex-speler, topscorer en trainer van Kon. Maaseiker F.C., een echte clubspeler, een Maaseiker voetbalmonument..

- Roger Ryelandt (°06/07/1921 - +12/11/2000) Oud-master Maaseiker scoutsgroep 'St.-Marcellus', actief in het Maaseiker Documentatie-centrum.

- Frans Colsoul (°21/10/1920 - +18/11/2000) Oud-leraar Kon. Atheneum Maaseik. Bezieler fotoclub "'t Vugelke", maker van de "Maaseiker Rapsodie".

Een kopiist in de eerste helft van de 20ste eeuw: Sybrandus Drost (1871 - 1945), kruisheer

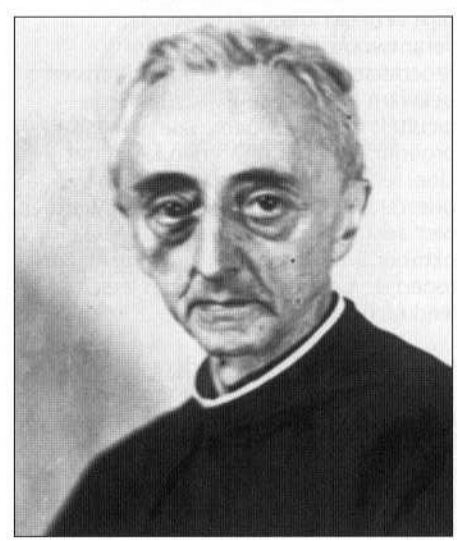
Dr. Roger Janssen o.s.c.

In Maaseik overleed op 10 augustus 1945 de 74 - jarige Sybrandus Drost, die zich op genealogisch en toponymisch gebied voor Maaseik en omstreken zeer verdienstelijk heeft gemaakt.

Hij werd geboren op 21 november 1871 in Harlingen in Friesland en was de enige zoon van Sybrand Johannes Drost (1830 - ?) en Juliana Jorritsma (30.09.1835 - ?) die op 15 augustus 1856 in Harlingen gehuwd waren[1]. Over zijn kinderjaren is ons niets bekend. Middelbaar onderwijs genoot hij in het Kruisherencollege van Uden, waar hij in 1891 afstudeerde.[2] Op 25 september 1892 deed hij zijn intrede bij de kruisheren in Sint - Agatha (Cuyk) waar hij op 2 oktober 1893 tijdelijk werd geprofest. Magister Henricus Hollmann typeerde hem op 27 juli 1893 als volgt: *"Fr. Drost (novice) is een deugdzaam, stichtend novice, en ofschoon hij niet zoveel talenten bezit, doet hij alles wat hij kan. Hij blijft echter gebrekkig lezen, alhoewel hij dit tracht te verbeteren."* [3]

Van oktober 1893 tot oktober 1895 studeerde hij filosofie in Diest. In het evaluatieverslag van 23 mei 1894, dat werd opgesteld door Cornelius van 't Klooster, kunnen we lezen: *" Friedeman, Drost en van der Schoot, studenten eerste jaar philosophie, maken het goed; toch zijn zij minder nauwkeurig in sommige kleine zaken. Friedeman is goed student; Drost en van der Schoot zijn zeer zwakke studenten."* [4] Daarna volgde Drost gedurende één jaar een theologische opleiding in Sint - Agatha. In december 1895 schreef magister van 't Klooster: *" Fr. Drost is een goed religieus, gezond, toch zwak student."* Op 17 januari 1896 voegde Hollmann daaraan toe: *" De simpliciter professie Friedeman en Drost studeren met ijver, ofschoon Drost slechts zeer beperkte talenten heeft. Beiden zijn zeer goede religieuzen en zeer nauwgezet in het vervullen hunner plichten."* [5]

Op 13 oktober 1896 werd hij solemneel geprofest. De tonsuur en kleine wijdingen ontving hij in Uden van magister - generaal Martinus Manders. In december 1896 werd hij in 's - Hertogenbosch subdiaken gewijd. Een jaar later volgde de diakenwijding. Op 4 juni 1898 werd hij in 's-Hertogenbosch priester gewijd. Tien dagen later volgde de eremis in Harlingen.
Na zijn priesterwijding was hij

Gedenk in Uw H. Misoffer en godvruchtige gebeden
de ziel van zaliger
DEN ZEER EERWAARDEN HEER

SYBRANDUS DROST o. s. c.

GOUDEN JUBILARIS

geboren te Harlingen (Nederland) 21 November 1871
geprofest in de Orde van het H. Kruis 2 October 1893
priester gewijd te 's Hertogenbosch 4 Juni 1898
professor aan 't college te Maaseik en aldaar overleden
den 10 Augustus 1945, voorzien van de H.H. Sacramenten
der Stervenden.

Het leven van den dierbaren overledene was door niets opvallend tenzij juist door zijn eenvoud. Die eenvoud, en zelfs meer dan dat, de armoede, was hem lief. Nooit heeft hij aan de wereld willen behagen, en nooit heeft de wereld hem behaagd. Als vroom priester en kloosterling zocht hij alleen God te dienen, overtuigd dat zijn leven alleen die waarde had, welke het bezat in de oogen van God. De goede God was hem voldoende, met Zijn wil was hij tevreden, met gelijk gemoed aanvaardde hij uit Zijne hand zoowel de droeve als de blijde dagen, zonder kommer voor den dag van morgen. In de studie der geschiedenis, die hem zoo dierbaar was, had hij zeker geleerd hoe kleinmenschelijke berekeningen en verwachtingen door Gods wijs bestuur dikwijls worden verijdeld. Daarom was hij steeds tevreden, daarom kende hij geen zorgen vóór den tijd, daarom klonk steeds bemoedigend zijn woord: «Kalm afwachten, we zijn in Gods hand, en Hij zal het wel op het best regelen».

Beste Oud-leerlingen, 'n gebedje voor hem die steeds geprobeerd heeft U goed te doen door woord en voorbeeld.

Parochianen van Kinrooi, vergeet niet de zorgen die hij zooveel jaren heeft gehad om Uw zieleheil.

Gij, zieken uit het hospitaal, die zoo dikwijls zijn troostend woord mocht hooren, vertroost thans zijne ziel door Uw gebed.

Geachte familieleden, ik ga naar God, bij wien ik steeds voor U een voorspreker ben geweest. Ik zal dat blijven en wacht U hierboven.

Dierbare Confraters: vergeet mij niet, ik zal ook U niet vergeten

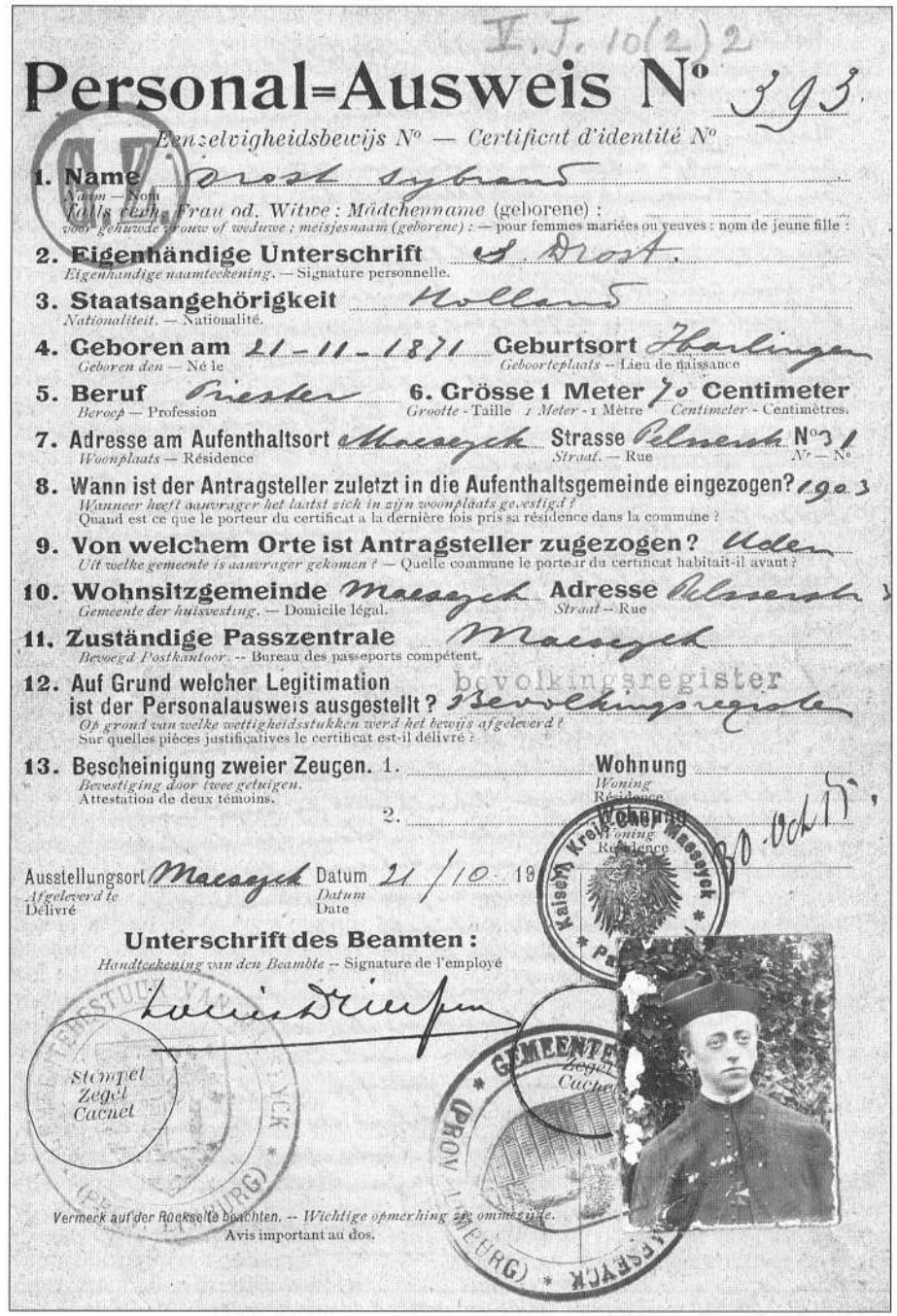
Mijn Jezus, barmhartigheid.

Druk. Vanvenckenray, Maaseik

gedurende vier jaren werkzaam in het kruisherenklooster van Uden. Hij kreeg er kleine pastorale opdrachten. Zo bijvoorbeeld kreeg hij de verantwoordelijkheid over de Broederschap van de H. Rozenkrans en bekwam hij op 5 augustus 1901 de faculteit om gelovigen in de broederschap op te nemen.[6] Aan het klooster van Uden was tevens een priestercollege verbonden. Drost werd er niet aangesteld als leerkracht. Op 3 oktober 1901 protesteerde hij tevergeefs tegen de benoeming van een leek als leerkracht rekenen.

In 1903 kreeg hij een andere werkkring toegewezen: hij werd benoemd voor het klooster van Maaseik, waar hij werd ingeschakeld in de categoriale zielzorg van Maaseik en in de parochiepastoraal van Kinrooi. Van 1906 tot 1916 was hij deservitor van het Instituut Onze Lieve Vrouw Ter Engelen in Maaseik. Vanaf 1919 was hij tevens deservitor in het ziekenhuis van Maaseik en vanaf 1925 tot september 1938 was hij kapelaan in Kinrooi.[7] Iedere zondag wandelde hij vanuit Maaseik naar Kinrooi om er mis te lezen en regelmatig overnachtte hij op de pastorie bijvoorbeeld als hij assisteerde bij het biechthoren op zaterdag voor de leden van de Bond van het Heilig Hart.

In 1920 diende Drost zijn kandidatuur in bij magister - generaal Henricus Hollmann voor de zending van missionaris in Belgisch - Kongo, waar de kruisheren aan de rivier Uelé een missiegebied werd toevertrouwd.[8] Dokter Moors schreef op 19 februari 1920 het volgend attest: *" De ondergeteekende Dokter Moors verklaart, onder voorbehoud van het bestaan eener liesbreuk dewelke zou dienen geopereerd te worden, dat de Z.E. Heer Drost van het klooster der E E Kruisheeren van Maeseyck eene goede constitutie en gezondheid geniet, en dus in staat is om in Congoland de taak van missionaris te aanvaarden."* [9] Besloten werd dat Drost eerst een cursus tropische geneeskunde zou gaan volgen. Van dat plan werd afgezien, toen de geneesheren hem afkeurden. [10] Op 29 september 1920 schreef Drost in de huiskroniek: *" Dezen namiddag 4 uur komen hier van St. Agatha de Eerw. Confr. Willem Kraan, Blessing, Martin Keyzers, missionarissen voor de Congo, alsmede Eerw. Confr. Jan Ijzermans, Willem van Dinther (Amerikanen), onze Z.E.Prior en Oud - Prior van 't Clooster en de Z.E. Prior Fontaine van Hannut, op hun terugkomst van het gouden professiefeest van Hoogw. Heer Hollmann. De missionarissen (ook Confr. Konings) vertrekken den volgenden dag om 10 uur naar Diest, waar des middags de plechtige uitdeeling van het Missiekruis door Hoogw. Heer plaats heeft, waarna zij naar Antwerpen reizen."* [11] In de huiskroniek uitte Drost geen woord van spijt, dat hij niet mee kon afreizen naar Kongo. Twee dagen later, op 1

I. J. 10(2) 2

Personal=Ausweis N° 393.

Einzelvigheidsbewijs N° — Certificat d'identité N°

1. **Name** Drost Sybrand
Name — Nom
Falls verh. Frau od. Witwe: Mädchenname (geborene):
voor gehuwde vrouw of weduwe: meisjesnaam (geborene): — pour femmes mariées ou veuves: nom de jeune fille:

2. **Eigenhändige Unterschrift** S Drost.
Eigenhändige naamteekening. — Signature personnelle.

3. **Staatsangehörigkeit** Holland
Nationaliteit. — Nationalité.

4. **Geboren am** 21-11-1871 **Geburtsort** Harlingen
Geboren den — Né le *Geboorteplaats* — Lieu de naissance

5. **Beruf** Priester **6. Grösse 1 Meter 70 Centimeter**
Beroep — Profession *Grootte* - Taille *1 Meter* - 1 Mètre *Centimeter* - Centimètres.

7. **Adresse am Aufenthaltsort** Maeseyck **Strasse** Pelsenstr. **N° 31**
Woonplaats — Résidence *Straat.* — Rue *N°* — N°

8. **Wann ist der Antragsteller zuletzt in die Aufenthaltsgemeinde eingezogen?** 1903
Wanneer heeft aanvrager het laatst zich in zijn woonplaats gevestigd?
Quand est ce que le porteur du certificat a la dernière fois pris sa résidence dans la commune?

9. **Von welchem Orte ist Antragsteller zugezogen?** Uden
Uit welke gemeente is aanvrager gekomen? — Quelle commune le porteur du certificat habitait-il avant?

10. **Wohnsitzgemeinde** Maeseyck **Adresse** Pelsenstr. 31
Gemeente der huisvesting. — Domicile légal. *Straat* — Rue

11. **Zuständige Passzentrale** Maeseyck
Bevoegd Postkantoor. — Bureau des passeports compétent.

12. **Auf Grund welcher Legitimation ist der Personalausweis ausgestellt?** bevolkingsregister
Op grond van welke wettigheidsstukken werd het bewijs afgeleverd?
Sur quelles pièces justificatives le certificat est-il délivré?

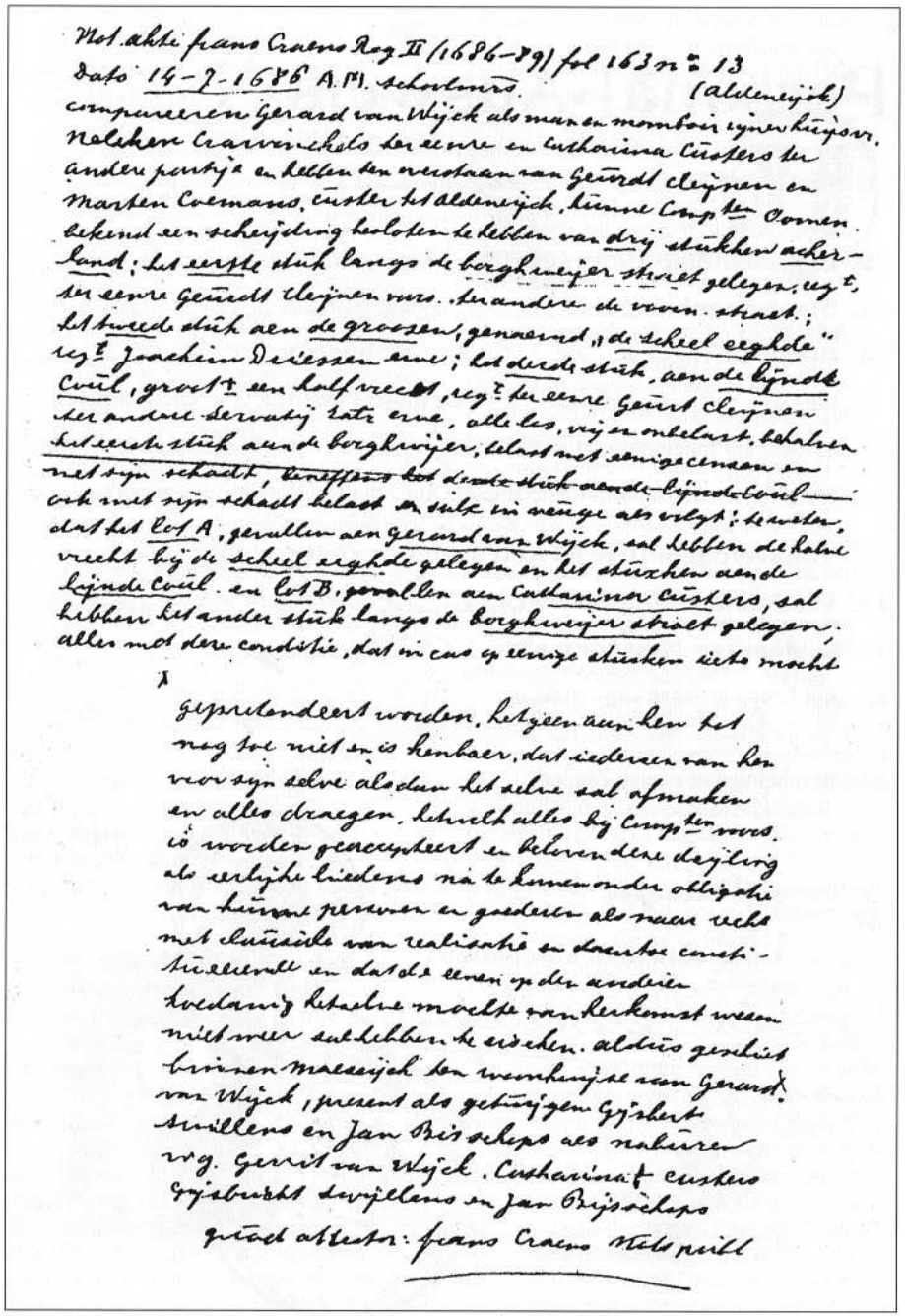
13. **Bescheinigung zweier Zeugen.** 1. ..... **Wohnung** .....
Bevestiging door twee getuigen. *Woning*
Attestation de deux témoins. Résidence
2. ..... *Woning* .....
Résidence

Ausstellungsort Maeseyck Datum 21/10. 19 40
Afgeleverd te *Datum*
Délivré Date

Unterschrift des Beamten:
Handteekening van den Beambte — Signature de l'employé

Stempel Zegel Cachet

Vermerk auf der Rückseite beachten. — *Wichtige opmerking zie ommezijde.*
Avis important au dos.

Eén van de 150.000 steekkaarten uit de verzameling "notariële akten"

oktober 1920, meldde hij het vertrek van de missionarissen: met de stoomboot 'Anvers-ville' vertrokken uit Antwerpen Mathieu Konings (Maaseik)[12], Willem Kraan (Gouda), Fredericus Blessing (Amsterdam), Martinus Kijzers (St. Agatha), Leonardus van den Burgt (Beek en Donk) en René Clerckx (Testelt). Drost voegde eraan toe: *"God zegene hun arbeid en onderneming in Uele-Congo."* [13] Drost volgde het reilen en zeilen van de jonge Kongomissie op de voet en voelde zich met de missionarissen verbonden. Daarom beschreef hij hun wederwaardigheden in de huiskroniek. Ook schonk hij aandacht aan de activiteiten die ten voordele van de missie ontplooid werden op het college. Op 27 en 28 augustus 1927 schreef hij: *" (27 augustus) Terugkomst van de Congo - Missie Uele te Antwerpen heden aangekomen van: Mgr. M. Konings, apostolisch prefect, Eerw. Pater Frans Uten en Eerw. Broeder Adrianus van den Elsen. (28 augustus) Plechtige ontvangst des namiddags 5 uur aan de statie te Maeseyck van Mgr. Konings en Eerw. Br. Adrianus, onder toeloop van een groote menigte: begeleid door het muziekgezelschap de Concordia. Daarna in de kerk der Kruisheeren: toespraak door Z.E. Prior en tot slot Te Deum en een dankbetuiging van Mgr. Konings."* [14]

Drost gaf ook les op het college. In de lagere klassen gaf hij eerst rekenles en later doceerde hij de geschiedenis van het Nabije Oosten en van Griekenland. Het werd geen geslaagde onderneming. D. Snijders getuigde later over hem: *" Toen ik in 1931 studentje werd te Maaseik in de 'sizième' was Drost dus even in de zestig: in de ogen van een twaalfjarige een "oude" man. Hij versterkte die indruk zelf nog door zijn saai spreken en droog lesgeven: dat was hij: saai en droog."* [15] Zijn gezag in de klas was miniem. [16] Het jachtige collegeleven vol verrassingen en onvoorziene omstandigheden lag hem niet. Een teruggetrokken bestaan binnen de kloostermuren en dan liefst nog op zijn kamer of in de bibliotheek bood meer soelaas. Observeren en noteren kon hij veel beter dan ondernemen en activeren. Zijn kloosterleven was meer gericht op contemplatie dan op actie. Toen magister - generaal Hollmann tijdens de visitatie van 8 oktober 1920 meer aandacht vroeg voor het koorgebed, schreef Drost: *" Van dinsdagavond tot donderdagvoormiddag is het visitatie geweest door Hoogw. Heer Hollmann. Hierin wordt gewezen dat het geheele koor zal worden ingevoerd volgens tijdsbepaling van onze Prior. Daarom zijn wij heden vrijdag 8 oct. begonnen 's morgens half vijf - Metten, Lauden en Priem - om kwart voor twaalf de kleine uren en des middags om twee uren de Vespers en Completen. Zoo is dan eindelijk de abnormaliteit verdwenen na reeds een bestaan van 65 jaren van dit huis. De communiteit telt heden 21 Priesters en 7 Broeders."* [17]

Meer dan veertig jaar ijverde hij onafgebroken voor de ontsluiting van de geschiedenis van de streek en van de Orde van het H. Kruis. En dat deed hij op zijn manier.
Omdat hij met name een heilige schrik had voor vervalste documenten en een grote afkeer van onvolledigheid, kwam hij er maar zelden toe zijn bevindingen te publiceren[18]. Naast enkele kleine monografieën over oude kruisherenkloosters (o.a. over Hoorn[19]) , schreef hij de geschiedenis van *O.L.Vrouw van Heppeneert* (Maaseik, 1912 en 1924, 37 p.) en *Geschiedkundig overzicht van het O. L. Vr. Klooster der Eerw. Zusters Reguliere Kanunnikessen der Orde van het H. Graf te Kinroy, ter gelegenheid van het 50 - jarig bestaan, 1881 - 1931* (Maaseik, 1931, 24 p., ill.) Van zijn hand waren ook de Kroniek *"Opt Endt", 1797 - 1822* [20] en de *Kroniek van Ophoven, 1814 - 1832.*[21] Verder publiceerde hij een lijst van pastoors van Elen [22] en enkele gegevens over de kapel van Wurfelt. [23]
Wanneer hij vernam, dat zijn publicaties

beknibbeld werden, trok Drost zich geërgerd terug op zijn kamer in het klooster. Deze kamer leek na verloop van tijd meer op een archiefkamer dan op een kloostercel. Want in de loop van de jaren verzamelde hij heel veel kostbare archiefstukken over Maaseik en omstreken. Aan hem is het te danken dat een aantal bundels notarisakten uit de 17de en 18de eeuw en ook Maaseikse stadsrekeningen bewaard bleven. Na zijn dood schonk zijn confrater Willem Sangers ze respectievelijk aan het Rijksarchief in Hasselt en aan het Stadsarchief in Maaseik.

De grootste verdienste van S. Drost lag wellicht in het verzamelen van alle familienamen en namen van plaatsen, gehuchten en boerderijen in Maaseik en omstreken. Om zijn verzameling aan te leggen raadpleegde hij o.m. het stadsarchief van Maaseik en de parochieregisters van Ophoven, Kessenich, Aldeneik, Kinrooi en Elen. Sinds zijn overlijden in 1945 hebben immers heel veel historisch, heemkundig en genealogisch geïnteresseerden in de bibliotheek van het kruisherenklooster zitten grasduinen in zijn levenswerk.[24] Zijn nagelaten steekkaarten vonden de weg naar ontelbare publicaties. Een en ander werd al onmiddellijk na zijn dood duidelijk. Kanunnik J. Coenen, architect Daniëls en P. Hildebrand ofm. cap. citeerden de steekkaarten van Drost in hun publicaties[25].
Zijn arbeid wekt nog steeds verbazing: ruim 150.000 methodisch gerangschikte steekkaarten[26] met bio-, topo- en bibliografische aantekeningen. Het Documentatiecentrum van Maaseik en de Geschied - en Heemkundige Kring van Kinrooi beschikken thans over een kopie van alle steekkaarten, voor zover de verzameling Drost nog volledig is. Het veelvuldig gebruik maken ervan heeft spijtig genoeg als neveneffect gehad dat diverse steekkaarten ontvreemd werden. Het geduld dat Drost bij het aanleggen van zijn verzameling aan de dag legde, werd blijkbaar niet gedeeld door alle geïnteresseerden, die er na zijn dood gebruik van maakten.

Een belangrijke vraag, die beantwoord moet worden, luidt: was Drost betrouwbaar als kopiist? Uit de gevallen waarin én origineel én een kopie bewaard bleven, weten we dat nagenoeg geen enkele kopiist feilloos werkt. De meest voorkomende fouten kunnen we onderbrengen in drie domeinen: onbewuste fouten, bewuste fouten te goeder trouw (de kopiist begrijpt de tekst niet goed en wijzigt op eigen gezag de basistekst om de kopie begrijpelijk te maken) en bewuste fouten te kwader trouw (vervangen van woorden en zinnen door andere: *interpolaties*). Omdat Drost bij elke steekkaart secuur verwees naar de bron, waaruit hij zijn informatie overschreef, was het voor ons een klein kunstje om een aantal steekkaarten op hun betrouwbaarheid te toetsen. Naar ons aanvoelen heeft Drost geen fouten te goeder en kwader trouw gemaakt. Wel troffen we nu en dan, zeg maar gerust heel af en toe, onbewuste fouten aan. Het gebeurde dat hij woorden en/of data moeilijk kon lezen. Dan noteerde hij verschillende mogelijkheden, eventueel vergezeld van een vraagteken. Ook bestond de mogelijkheid dat hij een spatie liet, om aan te geven dat hij een woord, naam of datum niet had kunnen lezen. Mogelijke fouten in de steekkaarten van Drost zijn *dittografie* (het herhalen van woorden), *metathese* (het verspringen van letters) en *haplografie* (het weglaten van een deel van een woord). We mogen dan ook gerust beweren dat Drost een bijzonder betrouwbare kopiist was. Zijn steekkaarten zijn even waardevol als de originele bronnen en doorstaan glansrijk de zogenaamde *herstellingskritiek*.

Drost vierde op 02 oktober 1942 zijn gouden kloosterjubileum. Enkele dagen voor zijn dood deelde hij aan één van zijn confraters mee: *"De geschiedenis van Maaseik ligt klaar op mijn kamer!"* Deze confrater, Willem Sangers, voegde aan deze woorden de volgende bedenking toe: *"Naar den tegenwoordigen smaak van vele plaatselijke historici, heemkundigen en folkloristen, die soms meer schrijven dan ze weten, schijnt deze noeste en taaie verzamelaar een geleerde van ouderwetschen stempel. Moest echter het genre, dat hij vertegenwoordigt, eenmaal uitsterven, dan zou het gemis zwaar gevoeld worden."* [27]

Op 13 augustus 1945 werd Sybrand Drost begraven in Heppeneert. Zijn confraters liet hij een *Memorieboek der Kruisheren van Maeseyck* na[28]: een geschiedenis van het Maaseikse kruisherenklooster aan de hand van een verzameling relicten van kapittels en visitaties en een kort maar zeer nauwkeurig curriculum vitae van bijna alle prioren, subprioren, procuratoren en conventuales sedert 1476. Net zo ijverig als hij geweest was in het kopiëren van registers en akten van notarissen, parochies en gemeenten, had Drost gespeurd naar verloren gewaande archiefstukken en documentatie van het Maaseikse kruisherenklooster. Daarin mocht hij gerust de hand reiken naar zijn illustere voorgangers: prior C.W.A. De Bruijn (1819 - 1883; prior in Maaseik van 1855 tot 1865) en directeur H.P.A. Van Hasselt (1861 - 1905; directeur van het College van het H. Kruis van Maaseik, april 1896 - 1905)[29].

Drost was kloosterbibliothecaris in Maaseik van 1903 tot 1932 en kroniekschrijver tot aan zijn dood in 1945[30]. In het archief van het Maaseikse kruisherenklooster vinden we van zijn hand naast het hierboven geciteerde Memorieboek onder meer: *Kroniek van Sybrandus Drost, 1702 - 1914* (V. A. 2/1), *Aantekeningen van Sybrandus Drost uit het afkondigingsboekje, 1855 - 1899* (V. A. 2/2), *Aantekeningen van Sybrandus Drost uit registers, 1855 - 1858* (V. A. 2/3), *Kroniek van Sybrandus Drost, 1914 - 1919* (V. A. 2/4) en *Kroniek van Sybrandus Drost, 1920 - 1927* (V. A. 2/5). Welke activiteiten Drost als bibliothecaris ontplooide en welke boeken hij aankocht of geschonken kreeg, weten we niet. Een grote dag was ongetwijfeld 3 september 1927. Hij schreef toen: *"Hier van Luijck per autokar gebracht de bibliotheek van Mgr. Mart. Hub. Rutten z.g. door de Hoogeerw. Mgr. geschonken en nagelaten aan de Kruisheeren alhier."* [31]

1 Het doopregister van Harlingen geeft aan dat hij om 14 uur geboren werd. Jelle Spoelstra trad op als getuige bij de aangifte. Registers Burgerlijke Stand Harlingen, 1871.
2 Van zijn klasgenoten traden Gerardus van Bemmel en Antonius Stoopman eveneens in bij de kruisheren in Sint - Agatha: van Bemmel in 1892 en Stoopman in 1893. R. Janssen, Tussen restauratie, herstichting en transformatie: de Orde van het Heilig Kruis, 1840 - 1927. Proefschrift tot het behalen van de graad van doctor in de geschiedenis, 1996, p. 1317
3 R. Janssen, Tussen restauratie, herstichting en transformatie ..., pp. 1708 - 1709 en 1909
4 R. Janssen, Tussen restauratie, herstichting en transformatie ..., pp. 1709 en 1909
5 R. Janssen, Tussen restauratie, herstichting en transformatie ..., pp. 1709 en 1909
6 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V. J. 10 (1)
7 R. Janssen & P. Winkelmolen, Repertorium Canonicorum Regularium Ordinis Sanctae Crucis 1840 - 1996. Maaseik, Geschiedkundige kring "Clairlieu", 1999, pp. 198 - 199
8 R. Janssen, De Kruisheren en de overzeese missionering tijdens het generalaat van Henricus Hollmann, 1899 - 1927. in: Clairlieu, Tijdschrift gewijd aan de Geschiedenis der Kruisheren, jg. 55, 1997, pp. 5 - 76
9 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V. J. 10 (3) 11
10 Arch. Proc. Generalis (van de kruisheren), 07.17
11 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V. A. 2 (5) 1
12 Over hem schreven we in de vorige aflevering van de Maaseikenaar: R. Janssen, Joannes Mattheus Lambertus Konings, kruisheer, missionaris en apostolisch prefect van Bondo. in: De Maaseikenaar, jg. 31, 2000, afl. 4, pp. 164 - 167
13 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V A 2 (5) 3
14 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V A 2 (5) 22
15 D. Snijders, Zo'n honderddertigduizend persoonsnamen! Genealogie Drost. in: Dao raostj gèt!, jg.10, nr.1, 15 maart 1991, p. 16
16 Snijders vertelt: "Kwaad maken kon hij zich niet en gevoel voor humor of wat daarvoor doorgaat was hem vreemd. Wij wisten wel dat hij "iets" wist, maar waren verder erg ondankbaar. Wij haalden bij hem van alles uit wat wij bij anderen niet durfden. (...) Zijn manier van straffen was meestal deze: hij had altijd van die papieren en stompjes potlood die ieder ander weggooide en als ge dan wat uitstaakt dan haalde hij dat stompje te voorschijn en een papiertje met de studentenlijst van de klas. Het werd weer één of meer streepjes achter uw naam. En of ge dan bij "de concoer" veel of weinig wist: die streepjes gaven de doorslag. (...)" D. Snijders, Zo'n honderddertigduizend persoonsnamen! Genealogie Drost, p.17
17 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V A 2 (5) 4
18 W. Sangers, E.H. Sybrandus Drost. in: Clairlieu, Tijdschrift gewijd aan de Geschiedenis van de Kruisheren, 1945, jg.3, afl. 1 - 2, pp. 61 - 62; IDEM, In Memoriam Kruisheer Sybrand Drost. in: Limburg, XXVI, 1946, pp. 159 - 160
19 S. Drost, Geschiedkundig overzicht van het Kruisherenklooster te Hoorn. in: Geschiedkundige Bladen, II, 5de aflevering, 1906, passim.
20 Deze kroniek verscheen in De Maasgouw, jg. 28, 1906, pp. 51 - 53, 61 - 62, 68 - 70, 77 - 78, 84 - 86, 93 - 96; jg. 29, 1907, pp. 6 - 8 en 14 - 15.
21 Deze kroniek verscheen in De Maasgouw, jg.30, 1908, pp. 22 - 24, 28 - 31, 37 - 40 en 44 - 47.
22 S. Drost, Lijst der pastoors van de parochiale kerk van den H. Petrus te Elen nabij Maeseyck. in: De Maasgouw, jg.29, 1907, nr.1, p. 62
23 S. Drost, Stichters der kapel van Wurfelt (Maeseyck). in: Limburg, jg.11, 1929 - 1930, nr.8, p. 190
24 Scrupuleus noteerde hij wat in oude registers stond: doopheffers, ouders, getuigen, wettige en onwettige kinderen, verwijzingen naar beroepen, herkomst, woonplaats, huisnummers, huwelijksbeletsels, enz.
25 J. Coenen, De Pastoors van Heppeneert. in: Miscellanea Gessleriana, Antwerpen, 1948, pp. 290 - 298; IDEM, De Oeter of Boschbeek. in: Het Oude Land van Loon, I, 1946, pp. 173 - 174; IDEM, Verzoekschrift van Tienen na de Luiksche Revolutie van 1789. in: Historische Bijdragen aangeboden aan L. van der Essen, Brussel - Parijs, 1947, pp. 943 - 947; G. Daniëls, Maaseiker Epigraphie. in: Miscellanea Gessleriana, Antwerpen, 1948, pp. 335 - 347; P. Hildebrand, De Kapucijnen in de Nederlanden en het Prinsbisdom Luik. Deel V, De Vlaamse kloosters. Antwerpen, 1950. Hildebrand schreef op blz. 412 in voetnoot 1, dat hij voor zijn bijdrage over het klooster van Maaseik (1626 - 1797) vele inlichtingen ontving uit " het stadsarchief van Maaseik van de betreurde Kruisheer Drost".
26 Drost maakte gebruik van afgedankte schriften van leerlingen van het college. Aan één kant waren de bladzijden door de leerlingen volgeschreven, de andere kant was onbeschreven. Uit iedere blad recupereerde Drost vier steekkaarten.
27 W. Sangers, E.H. Sybrandus Drost. in: Clairlieu, Tijdschrift gewijd aan de Geschiedenis van de Kruisheren, 1945, jg.3, afl. 1 - 2, p. 62; J.M. Ramaekers, S. Drost o.s.c., in: De Maasgouw, jg. 66, 1947, afl. 4 - 5, p. 71.
28 Dit memorieboek bevindt zich in het archief van de kruisheren van Maaseik onder nr. V A 2 /6 - 7.
29 Over de speurtocht naar oude documenten en archiefstukken van het Maaseikse kruisherenklooster kan men meer lezen in R. Janssen, Vijfhonderd Jaar Kruisheren te Maaseik ... een profieltekening. Maaseik, Cultuurdragers van het Maasland, dl.4, 1982, pp. 23 - 42.
30 R. Janssen, De Orde van het H. Kruis in het eerste kwart van de 20ste eeuw. Maaseik, 2000, p. 190.
31 Archief Kruisherenklooster Maaseik, V. A. 2 (5), p. 27

ANNO 1610
INT WAPEN VAN MASEICK

Een merkwaardige gevelsteen in hartje Haarlem (Noord-Holland)

Rik Nulens

Wie door Haarlem wandelt waant zich niet echt in het buitenland. Door zijn vele hals- en trapgevels - vaak voorzien van een gevelsteen - doet Haarlem een beetje 'Vlaams' aan. Men kan er genieten van prachtige huizen zoals 'het stadhuis', 'de Waag', 'de Vleeshal', 'de St. Jorisdoelen' en ga zo maar door.
En dan zijn er nog de statige hardstenen 'toegangspoorten', de talrijke - vaak verscholen - 'hofjes' en een station waar men nog in alle rust - onder het genot van een 'heerlijk' kopje koffie - op de trein kan wachten in de met fraaie art nouveau versierde 'wachtkamer tweede klasse'.
Men kan een kijkje nemen in het oudste museum van Nederland - het Teylers Museum langs de Spaarne - met zijn rijke natuurhistorische collectie, het Frans Halsmuseum, het Archeologisch Museum Haarlem, de schatkamer van de Kathedrale Basiliek St. Bavo enz.
'Tijd' moet men nemen als men deze stad wil bezoeken maar wees ervan overtuigd dat men 'tijd' tekort heeft als men eraan begint! Maar als men de uitdaging toch aangaat zijn er wonderlijke dingen te ontdekken...

Haarlem aan de Spaarne

Op het punt waar de rivier de Spaarne, de grote waterweg naar Kennemerland en Westfriesland, de duinzoom nadert en dus ook bijna raakt aan de oude heerweg langs die duinen, stichtte men in de 10de eeuw een nederzetting die een ideale plaats moest zijn voor de handel, het marktwezen en het bestuur van de omliggende landstreek. Haarlem ontwikkelde zich vrij snel en dit fenomeen was de graven van Holland duidelijk niet ontgaan. Zij vestigden er hun geliefkoosde jachtverblijven en later bleek Haarlem ook een ideale uitvalsbasis voor hun krijgstochten. Zo zou Haarlem, alhoewel het nog geen stadsrechten bezat, al in 1155 ommuurd zijn geweest. Op 23 november 1245 schonk Graaf Willem II aan Haarlem de stadsrechten. In 1253 werden de zuidelijk stadswallen aangelegd als uitbreiding van de stad. Een volgende uitbreiding vond plaats in 1355. Maar zoals het vele steden in die tijd verging werd ook Haarlem niet gespaard van de alles verwoestende stadsbranden.
Reeds in 1328 brandde de stad bijna geheel af en volgden er nog zeer ernstige branden in 1347, 1351 en 1493. Men was dus duidelijk nog niet van de ene brand bekomen of de volgende raasde al weer door de Haarlemse stadswijken. In 1510 werd door de bestuurders besloten dat huizen met een waarde van 100 Rijnlandsche Gulden en daarboven met een hard dak of pannen bedekt moesten zijn. In 1604 meende men dit besluit door te voeren voor alle huizen maar het duurde toch nog tot in 1621 voordat in het laatste deel der stad het rieten dak voor een hard dak had plaats gemaakt. Het zal dus niemand verwonderen dat de meeste huizen die men vandaag nog kan bewonderen vanaf ca. 1600 dateren. Slechts enkele huizen dateren van vóór

deze periode.
Maar Haarlem werd niet alleen door branden geteisterd. Vele oorlogen - waaronder de Tachtigjarige Oorlog - zorgden in de 16de eeuw voor een grote malaise. In 1572 startten de Spanjaarden het beleg in de calvinistische geuzenstad Haarlem. Een derde van de stad lag in puin en het grootste deel van de mannelijke bevolking werd door de Spanjaarden afgeslacht. Pas in 1578 kon langzaam aan een wederopbouw worden gedacht. Het stadsbestuur stuurde agenten naar Vlaanderen om mensen met geld of een goed beroep te stimuleren zich in Haarlem te komen vestigen. Dit is wonderwel gelukt, want in 1620 woonden er weer 40.000 mensen in de stad, onder wie 22.000 Vlamingen. Eén van de meest bekende 'nieuwe' burgers was Frans Hals, geboren in Antwerpen 1582/1583 als zoon van een lakenbereider. Zijn ouders vestigden zich omstreeks 1591 in Haarlem, waar Frans leerling werd van een andere uitgeweken Vlaming Karel van Mander, geboren in Meulebeke in 1548, en schrijver van het beroemde "Schilderboeck", waarvan de eerste druk in 1604 in Haarlem werd uitgegeven. Tot de 'nieuwe' vooraanstaande burgers van Haarlem behoorde ongetwijfeld ook de Gentse bouwmeester Lieven de Key die er een erg actief leven heeft geleid. Haarlem is ook lang de woonplaats geweest van Godfried Bomans (1913-1971) die er in 1949 de Haarlemse Sociëteit Teisterbant stichtte.

Het huis in de Zijlstraat en zijn bewoners

Op de hoek van de Zijlstraat en de Gedempte Oude Gracht op nummer 54 staat een statig, in 1993 gerestaureerd pand. Vele Haarlemmers kennen dit hoekhuis ook nog wel onder de naam "het sigarenmagazijn van Jacques". Het werd gebouwd in 1610, tijdens de massale intocht der Vlamingen na het debacle van het beleg in 1572.
Ene Philip, afkomstig uit Maaseik en koopman van beroep, liet voor zijn zoon Philip Philipz het huis in de Zijlstraat bouwen. Als aanduiding van zijn afkomst werd een gevelsteen geplaatst met het wapen van de stad Maaseik. "De golven van de Maas en de eik die samen het wapen van deze stad vormen" (sic), worden geflankeerd door twee carnavalsmaskers en de tekst:

ANNO 1610
INT WAPEN VAN MASEICK

Van dit gebouw, met typische Vlaamse trapgevel, wordt beweerd dat Lieven de Key de bouwmeester zou zijn. Lieven de Key was eveneens van Vlaamse afkomst en zou tussen 1557 en 1560 in Gent geboren zijn. Als jonge man vluchtte hij met zijn ouders - als gevolg van de inval van Alva's troepen in Vlaanderen - naar Engeland. Daar leerde hij o.a. de Tudor-stijl kennen, een gedurende de regering der Tudors van 1450-1600 heersende laatgotische stijl, vermengd met Duitse en Italiaanse renaissance-elementen. Kenmerkend voor deze stijl is de "Tudorboog", een lage gedrukte spitsboog bedoeld als afdekkende versiering voor de bovenlijst van een raamkozijn. Na in 1591 in Haarlem in dienst te zijn gekomen als steenhouwer, werd de Key in 1593 (3 juli) als opvolger van de stadsmetselmeester Willem den Abt, aangesteld voor "steenhouwen ofte metselen" bij de toenmalige "stadsfabriek" en kreeg onmiddellijk een dienstwoning aangeboden. Hiervoor ontving hij een jaarloon van 72 ponden, een salaris dat pas in 1610 zou worden verdubbeld. In 1603 volgde uiteindelijk zijn aanstelling tot "stadsfabrieksmeester". In laatstgenoemd ambt is Lieven de Key tot zijn dood in 1627 (17 juli) werkzaam geweest. Lieven de Key was ongemeen productief als bouwmeester in Haarlem, als restaurateur, als verkoper van natuurstenen voorwerpen en beelden. Tot zijn beroemdste werken worden o.a. "In 't Soet Nederland" en "de Vleeshal" op de Grote Markt gerekend.

Het pand in de Zijlstraat heeft veel bestemmingen gehad. Tot in 1628 diende het als woonhuis van Philip van Maseick. Door het huwelijk van Grietje Philipsdr. van Maseick met ene Gerrit van Kinckhuijsen kwam door vererving het huis in de Van Kinckhuijsen-familie. Uit bovengenoemd huwelijk werd in dit huis de later bekende wiskundige Gerard van Kinckhuijsen geboren, een leerling van de landmeter Pieter Wils.
In 1696 werd het verkocht voor de som van f 4000,- aan Herman Harmansz van Florence. In de transportakte was er toen sprake van dat het achterhuis, dus Oude Gedempte Gracht 1, was ingericht als lakenververij. Wanneer het huis in 1722 in andere handen overgaat, wordt vastgelegd dat de buurman in de Zijlstraat met een pomp water aan de waterput mag onttrekken, welke zich onder de binnenplaats bevindt. In 1738 wordt het pand in een transportakte omschreven als woonhuis met een kookkeuken in het achterhuis.
Eind 18de eeuw (ca. 1771) wordt het achterhuis in gebruik genomen als broodbakkerij welke functie het honderd jaar lang zou behouden (tot 1870). In de tussentijd wisselde het evenwel nog enige malen van eigenaar. Zo komen we in 1796 Tjalling Langerhou Ruardi als eigenaar tegen. Vermoedelijk is hij bakker van beroep. Wanneer hij in 1827 het huis verkoopt is hij echter zonder beroep. Nieuwe eigenaar wordt dan Fredrik Hoogstraten, die ook weer broodbakker van beroep is. In 1844, Fredrik noemt zich dan meester-broodbakker, verkoopt hij het huis aan Jacobus Schwartz, meester-hoefsmid, afkomstig uit de Spaarnwouderstraat voor f 3000,-.
Hij oefent hier in de smederij dertien jaar lang het vak van smid uit. In 1857 komt het pand in de openbare verkoping en wordt dan gekocht door Dirk Pieters Graaff, meester-smid van beroep. Hij koopt het huis voor het bedrag van f 3245,-. Vermoedelijk door overlijden van Dirk wordt de boedel in 1876 gedeeld onder de familie. In het verkooplokaal "de Gouden Leeuw" wordt in tegenwoordigheid van een van de zoons, Jacob Graaff - net als zijn vader

meester-smid - het huis geveild. Tevens is in de verkoop een pakhuis inbegrepen, gelegen achter het hierboven genoemde huis. Blijkbaar werd toen niet meer gesproken van het "achterhuis". Toen werd ook bepaald dat, indien huis en pakhuis niet in één koop verkocht werden, de koper van het perceel Zijlstraat 54 verplicht was om de toegangen en de lichtramen in de achtergevel van dit pand binnen acht dagen na koop dicht te metselen. Dat hoefde echter niet te gebeurgen want beide panden kwamen in eigendom van Johannes Honing, graveur van beroep. Hij werd de nieuwe eigenaar voor de som van f 5100,-. De donkere smederij veranderde nu in een boekdrukkerij. Dat duurde echter niet lang want, twee jaar later, in 1878 verkocht de graveur het huis aan Johannes Burgers, meester-timmerman te Haarlem, voor hetzelfde bedrag als hijzelf betaald had! Deze gaf kennelijk de brui aan het timmermansvak want rond de eeuwwisseling staat het hoekhuis bekend als "Burgers' koffiehuis". Tot in de twintiger jaren kon men hier zijn dorst komen lessen. Zijn vrouw, Petronella Jonckbloedt, verkocht het huis, kort na het overlijden van haar man, in 1920 aan Jean Joseph Jacques, koopman en mej. Maria Kerkvliet voor f 30.000,-.
In de jaren twintig begon Jean Joseph Jacques hier zijn tabakswarenfabriek en winkel onder de naam "Het nieuwe Postkantoor". Vervolgens kwam het huis in handen van familielid Charles Jean Joseph Jacques. Tot 1970 gingen er rookwaren over de toonbank. Hij verkocht het handelspand uiteindelijk in 1971 aan de heren Hubertus Petrus van Rijnsbergen en Johannes Adrianus Maria van Rijnsbergen. Zij hadden hier, als gerenommeerde "uniformspecialisten" een winkel in vrijetijdskleding, onder de naam "Happy Go Lucky" en later in het achterhuis "Happy Junior".
Onder deze eigenaars, wij schrijven april 1982, kwam het Haarlems Dagblad zich vestigen als "binnenstadkantoor".

Omstreeks 1990 wisselde het huis nogmaals van eigenaar. Toen het Haarlems Dagblad einde maart 1992 het pand had verlaten kwam er voor de periode van ongeveer één jaar de kinderkledingzaak "Dubbel 1 (one)" zich vestigen. Het is ook in deze periode geweest dat de nieuwe eigenaar het plan ter hand genomen had om dit typische Vlaamse huis volledig te restaureren. In 1992 is in eerste instantie de winkel aangepakt en opgeleverd. Daarna werd in 1993 gestart met de bovenwoningen. Het voor- en achterhuis heeft gescheiden ingangen, één entree in de Zijlstraat en de andere aan de Gedempte Oude Gracht.

Geraadpleegde literatuur:

- Van der Steur, J.A.G., Oude gebouwen in Haarlem, Haarlem, De Erven F. Bohn, 1907, 153 pag. + 91 platen.
- Hoeben, Jan, Zeven eeuwen Haarlem - een wekelijkse wandeling langs de oude, eerbiedwaardige erfstukken van een rijk verleden, Haarlems Dagblad, Donderdag 6 mei 1965
- Hoeben, Jan, Zeven eeuwen Haarlem, Haarlems Dagblad/ Opr. Haarlemsche Courant, 1975, 2de druk, 3 delen, 122 -136 - 148 pag., ill.
- Hoeben, Jan, Zeven eeuwen Haarlem, Haarlems Dagblad/ Opr. Haarlemsche Courant, 1975, 5de geheel herziene en bijgewerkte uitgave, 335 pag., ill.
- Blom, Ad van der, Lieven de Key - Haarlems stadsbouwmeester, Haarlem, Schuyt & Co, 1995, 96 pag., ill.
- Bottelier, Theo en Peter van Graafeiland, Gevelstenen van Haarlem, Amsterdam, Van Soeren & Co, 1995, 144 pag., ill.
- Rossenbacker, Annemie en Patrick Vissers, Langs Vlaamse wegen Haarlem, Brussel / Antwerpen, Stichting Monumenten en Landschappen v.z.w. / VTB-VAB, 1995, 16 pag., ill.

Het bezoek van de Luikse bisschop Van Bommel aan Maaseik en omstreken (deel 1)

A.M.P.P. Janssen

Het Concordaat tussen Napoleon en de Paus, gesloten op 15 juli 1801, bracht grote veranderingen met zich mee [1]. In onze gewesten betekende dit het einde voor de oude bisdommen Luik en Roermond en de traditionele dekenaatsindeling. Nieuwe bisdommen werden in het leven geroepen, zoals het bisdom Aken voor het departement van de Roer. Overleefden de oude bisdommen het, dan kwam er een Napoleontische bisschop aan het roer, zoals in het bisdom Luik, waartoe het departement van de Nedermaas kwam te behoren. De dekenaten moesten wijken voor kantons onder leiding van kantonpriesters. De hoofdplaats van het kanton kreeg de betiteling 'cure', de overige kerken werden aangeduid als 'succursalen'. Maaseik was zo'n hoofdplaats en het ernaar genoemde kanton strekte zich uit over beide Maasoevers.
De leiding van het bisdom Luik kwam in handen van bisschop Zaepfel, die na zijn dood in 1808 werd opgevolgd door de kapittelvicarissen Henrard (1808-1814) en Barrett (1814-1829). Toen de laatste in 1829 bisschop van Namen werd, kreeg Luik na twintig jaar weer een eigen bisschop in de persoon van de in Leiden geboren Cornelius van Bommel [2].
Van Bommel zocht, meteen na zijn aantreden in november 1829, direct contact met zijn gelovigen. Hij reisde in 1829 en 1830 naar de hoofdsteden van de verschillende kantons om er het sacrament van het vormsel toe te dienen. In het kanton Maaseik kon men in 1829 voor het eerst sinds 27 jaar het vormsel ontvangen! Van Bommel beweerde in 1834, dat hij tijdens deze eerste reis ongeveer 200.000 mensen had gevormd [3].
Na deze eerste verkenning volgde een grondiger onderzoek naar de toestand in de parochies: een bisschoppelijke visitatie van het gehele bisdom werd voorbereid; de bisschop wilde iedere parochie persoonlijk bezoeken. De eerste stap hiertoe was een herindeling van het bisdom: op 6 mei 1833 werden de kantons vervangen door dekenaten.
Voor de grote visitatiereis van de bisschop, dienden de dekens het nodige voorwerk te verrichten. Op 8 juni 1833 kregen ze de opdracht de parochies van hun dekenaat te bezoeken, een uitgebreide vragenlijst te beantwoorden en deze gegevens naar Luik te sturen. Daar werd alles opgetekend in registers, waarvan de bisschop bij zijn reis gebruik zou kunnen maken. Ook in 1834 bezochten de dekens hun parochies en werden de eventuele wijzigingen in Luik in de registers verwerkt. In het najaar van 1834 begon Van Bommel zijn visitatiereis. Op 31 juli vaardigde hij een mandaat uit, waarin uitvoerig de gang van zaken bij de visitatie geschetst werd en richtlijnen werden verstrekt. Hoe gedetailleerd deze instructies waren, blijkt bijvoorbeeld uit de vermaning aan de pastoors om de godslamp hoog genoeg te hangen, zodat de bisschop deze met zijn mijter niet zou raken.
Op 10 september vertrok de prelaat vanuit Luik naar Gulpen; van 29 september tot en met 18 oktober bezocht hij de kantons Meerssen, Gulpen en de parochie Wyck. Van 31

mei tot 20 juni van het jaar 1835 was het kanton Kerkrade aan de beurt, in de eerste helft van juli het kanton Schinnen en van 18 tot en met 31 juli het kanton Sittard. Op 4 augustus keerde Van Bommel terug in Luik, maar op 17 augustus begaf hij zich weer op weg naar Rolduc om van daaruit naar Roermond en Maaseik te gaan. Begin september vertoefde de bisschop in Roermond en op het einde van deze maand volgde de rechter Maasoever van het dekenaat Maaseik [4]. Begin oktober keerde hij terug naar Luik. In 1836 werd de linker Maasoever van het dekenaat Maaseik opgezocht. Van dit bezoek treft men een kort verslag aan in het Journal Historique et Littéraire van Kersten. Van Bommel vertrok op 3 mei uit Luik en arriveerde rond half zeven 's avonds in Maaseik, waar hij ondanks het slechte weer door een volksmenigte werd begroet. De volgende dag vormde hij na een roerende preek 400 kinderen en deelde hij aan meer dan 1000 mensen de communie uit. Tijdens deze reis werd op 20 mei de nieuwe kerk van Rotem ingewijd, die tot stand gekomen was door de grote ijver van burgemeester De Schiervel.

In enkele bijdragen aan De Maaseikenaar willen wij een overzicht geven van de belangrijkste gegevens uit de verslagen van de deken en de bisschop betreffende de parochies in de omgeving van Maaseik [5].
Over Maaseik zelf wordt niets medegedeeld, aangezien de deken moeilijk zijn eigen parochie kon visiteren. De bisschop merkte in 1836 slechts op: 'Maaseyck: Sancta Cathrine, église primaire. St.-Jacques est patron de l'église des croisées.' Daarnaast zijn er nog enkele gegevens over het onderwijs: in 1829 telde Maaseik drie scholen met 261 leerlingen, in 1832 zeven scholen met 307 leerlingen. De scholen waren van particuliere aard en de meisjes en jongens ontvingen gescheiden de lessen. In deze aflevering zullen wij onze aandacht laten uitgaan naar Aldeneik. Over dit plaatsje noteerde de bisschop eigenhandig, dat de kerk gebouwd was in 730 en gewijd was aan Harlindis en Relindis. De toren dreigde in te storten; de paramentenkast moest opgeknapt worden; het voetbankje, de wierookvaten en enkele heilige vaten waren niet schoon; een klein beeldje van de verrijzenis moest stukgeslagen en het kruis op de preekstoel vervangen worden.
In de verslagen van de dekenale en bisschoppelijke visitatie werden verder de volgende zaken vastgelegd. Het tabernakel was niet afsluitbaar met twee sleutels, hetgeen de pastoor ten spoedigste in orde moest maken. De Godslamp brandde niet onafgebroken vanwege een gebrek aan middelen. Een kelk moest verguld en een grote ciborie gerepareerd worden. Het brood van de hosties was niet zoals het hoorde.
Er waren drie altaren, toegewijd aan Maria, de H. Anna en een onbekende patroon. Men bezat relieken van het gebeente van de H. Anna en het kleed van Onze Lieve Vrouw in een reliekhouder. Daarnaast was er een reliekhouder met het gebeente van de heilige gezusters Harlindis en Relindis en een met resten van het gebeente en de as van de H. Laurentius. Aan de reliek van de H. Anna waren drie aflaten verbonden: op het feest van de H. Anna en de zondag van de octaaf ervan en op de derde zondag na Pasen. Aan de relieken van de gezusters waren aflaten verbonden bij de aan hen gewijde kapel: op het feest van de H. Harlindis (12 oktober) en de H. Relindis (6 februari) en op de dag van de translatie van de relieken (3 juli). In de parochie was er een St.-Annabroederschap en een broederschap van de Eeuwigdurende Aanbidding van het H. Sacrament. Tot de inventaris behoorden een groot kruis, drie altaarkruisen, twee beelden van heiligen en zeventien schilderijen. In de kerk stond een biechtstoel en een andere trof men aan in de sacristie. Het wijwaterbakje moest vaker gereinigd worden en de kerk moest tweemaal met de bezem geveegd worden in plaats van eenmaal. Het kerkhof was niet omheind of van een muur voorzien. In de parochie bevonden zich twee bidkapellen, een voor de HH. Harlindis en Relindis en een andere voor de H. Laurentius in Wurfeld. Hier werd zelden een mis opgedragen en op de pastoor rustten geen verplichtingen dienaangaande.
Het kerkbestuur bestond uit de heren Arnold Hons, Lodewijk Bergs, Thomas Cremers, Peter Pernot en een zekere Matthaei. Pastoor was Philip Jacob Kueltgens, sinds 1824. Hij ging vaak bij de mensen op bezoek en had veel vrienden in Maaseik, die wel een Christelijke naam, maar geen Christelijke zeden hadden. Zijn pastorie was in miserabele staat. De pastoor bezat een klein stukje grond, waar voorheen bos was geweest. Daarin lag een kapel van St.-Helena in het Kapellerveld onder Schuurkensvenne. De grootte van het perceel bedroeg 80 kleine roeden. Deze grond hoorde bij de kapel van 'Manicam' (Meinecom) en was aan de parochie toegevoegd door een bisschop van Luik. Op grond hiervan was de pastoor verplicht om iedere donderdag een Sacramentsmis te lezen of te zingen. De koster J.G. Kraewinkel was een bescheiden man. In de parochie was geen school. De kinderen gingen deels naar Maaseik, deels naar Ophoven. Met Pasen waren er 436 communicanten. Als wantoestand registreerde men, dat er regelmatig gedanst werd.

Noten:
1 Vgl. Onder meer W.A.J. Munier, Kerkelijke circumscriptie van de tegenwoordige provincie Limburg en de omliggende gebieden (1801-1821), in: Historische Atlas van Limburg II, serie kerkhistorische kaarten 3, Assen/Amsterdam 1978.
2 Voor Van Bommel onder meer: J. Daris, Histoire du diocèse et de la principauté de Liége (1724-1852), tome IV, Liège 1873 [= Bruxelles 1980, deel 7]; W. Goossens in: J. Habets, Geschiedenis van het bisdom Roermond IV, Roermond 1927, 260-279; A.F. Manning, De betekenis van C.R.A. van Bommel voor de Noordelijke Nederlanden, Utrecht/Antwerpen 1956, vooral 162-183; A. Deblon in: A. Deblon e.a., Les archives diocésaines de Liège, Leuven/Paris 1978, 3-77.
3 Zie mijn artikel: De bisschop op bezoek. C.R.A. Van Bommels kerkvisitaties in het Land van Zwentibold (1834/1835), in: Historisch Jaarboek voor het Land van Zwentibold 6 (1985) 79-95 en mijn bijdrage aan Echter Landj, deel 7 (2000).
4 Voor het visitatieprogramma van de bisschop o.a.: Kersten, Journal Historique et Littéraire 1 (1834-1835) 387; 2 (1835-1836) 160-161, 206, 279-280, 311; 3 (1836-1837) 91.
5 Bisschoppelijk Archief Luik, Fonds Van Bommel 210 (visitatie 1835/1836); Fonds Van Bommel 341 (dekenale visitaties 1833, met onder meer een inventaris van Aldeneik); Fonds Van Bommel 480 (scholen 1829-1832).

Wist ge?

... dat de tweejaarlijkse Interlimburgse Boekenbeurs dit jaar zal plaatsvinden in "Achterolmen" op zaterdag 27 en zondag 28 oktober? Noteer dit alvast in uw agenda;

.... dat er zelfs in Maaseik ook nog honger geleden wordt en ....

... dat de bankrekening van de St.-Vincentiusafdeling Maaseik 235-0428416-76 is (t.n.v. Harlindis- en Relindisconferentie, Maaseik) en dat giften boven de 1000 fr. fiscaal aftrekbaar zijn?

Lezers schrijven ons

Katteprulverhaal nr. 2 De trefzekerste , maar ook de duurste selfmade "katteprul".

Jos Stryckers

Tijdens WO II was er nood aan alles, zelfs katapulten ofte 'katteprullen' behoorden haast tot het rijk der verbeelding.

Mijn 13 ½ jaar jongere broertje wist echter wel raad. Zijn speurtochten doorheen huis, bergplaatsen en tuin, gedragen door een grote ondernemingsdrang, droegen vruchten ....

Al lang had hij zijn oog laten vallen op de gelijkmatige gaffels van de nog vrij jonge perenleiboompjes die in een lange rij langs de tuinmuur stonden. Zij leverden de ideale vork. De schacht van de nog zo goed als nieuwe vooroorlogse lederen laarzen bezorgden wel iets anders als 'laerke' dan die oude haast versleten 'sjoontónge'.

Een onberoerde reservebinnenband, enige resterende herinnering aan de door de Belgische militairen tijdens de mobilisatie opgeëiste en door de 'Pruisen' afgevoerde voor die tijd luxueuze en ruime Chevrolet-camionette, stond in voor de 'litsen'.

Voordeel was dat er absoluut geen verschil in rek bestond en broertje zorgde wel dat de trekkracht bij de opgespannen "litsen" vollédig gelijk was. Iedereen uit zijn milieu was trouwens jaloers op de trefzekerheid van zijn 'oorlogstuig'.

Het pensionaat van de Zeer Eerwaarde Zusters Ursulinen vormde vanuit onze tuin het ideale doelwit. Of de vensters open of gesloten waren, de aandacht van het jonge volk aan de andere zijde werd steevast onder schot gehouden. De politie had bij zoveel enthousiasme het echter ook niet moeilijk om de gelukkige bezitter van deze onovertroffen en waarschijnlijk duurste 'katteprul' ter wereld te ontmaskeren en zijn niet zo gelukkige ouders met een bezoek te vereren.

Refrein
Poepeloere, poepeloere, poepeloere,
van Mezeik tot 's Gravevoere.
't Is of hieël de santepetik
es men het tegooj bekik,
ze verstand weer haef verloeëre.
Mer dao mót g'uch neet aan stoeëre :
we zeen nów einmaol, allemaol,
poe poe poe
allemaol weer poepeloe-oere !

1.
D'es mi-j zöster mèt de kleijer
van mi-jn pas gesjeije nich,
en waat ma dao vuur de kop haef
is mi-jn bomma häör gezich.
En di-j lieëlike aw wi-jver
zeen vrindinne van mi-jn tant.
Bówte det ze neet mieër jónk zeen,
is ter niks mèt aan de hand.

2.
D'es de leefste van m'ne zwaoger
en di-j vrouw hi-j, is mi-jn "ex".
Zoe te zeen is het Snieëwitsje,
mer in werk'lekheid ein heks.
En de zöster van me sjoeënbroor
is verkleid in Prins Corneel.
Mer pas op, het is ei maesje,
en dus neet transsexueel.

3.
Och, iech zou het nog vergieëte,
sjoeënmama duit ouch weer mèt.
Z'is nów stil, mer angers is het
mieër ein lieëvende gezèt.
Vuur daen tróp Vestaalse maagde
- nów nog doeër het dolle heen -
vreis iech waal, en gei klein bitsje,
det ze 't mörge neet mieër zeen !

Het Heilig Wammes
Carnevalssjlager 2000 - 2001
Teks: Herman Hendrix
Muzi-jk: Stef Hendrix
Ówtveuring: ***Bart Verhulst en de Gospel-Vrowluj***

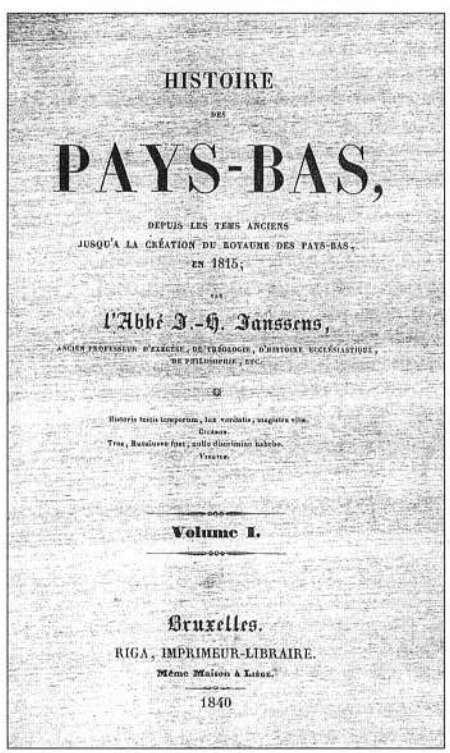
Poepeloere

De Drukker J.J.Titeux en Jan Herman Janssens, een vergeten Maaseikenaar

Martin Boonen

In 1822 verscheen bij de Maaseiker drukker-uitgever J.J.Titeux een anoniem werkje van 24 bladzijden dat de titel droeg *"Antwoord op de bedenkingen van Amandus a Sancta Cruce tegen de Hermeneutica Sacra van den Hoogleraar J.Hermanus Janssens"*.
De schrijver van dit *"antwoord"* was, aldus de uitgever, *"een warme vereerder, ja! Waarschijnlijk een ons niet onbekende leerling van den leeraar Janssens.* De naam van de schrijver wordt echter niet vernoemd.
Het antwoord richtte zich tegen een artikel van een zekere Amandus a Sancta Cruce, priester van het bisdom Luik. Het was eveneens bij Titeux verschenen en wel in 1820 onder de titel *Animadversiones Criticae in R.D.J.Hermanus Janssens in Semin. Episc.Leodii.* Het was verschenen als nummer vijf van "ons tijdschrift" aldus Titeux, en bij hem nog te verkrijgen tegen de prijs van 50 centen.
Waarover ging dit alles?
Deze Amandus, blijkbaar de schuilnaam van een zekere Waltram, pastoor van Kermt, had Janssens ervan beschuldigd als theoloog te zeer beïnvloed te zijn door bepaalde Duitse publicisten en stellingen te poneren die door de Kerk dienden bestreden te worden. Al bij al dus een conflict onder wereldvreemde godsgeleerden, maar op pagina 6 lezen we *"de leeraar, geboortig te Maeseyck is dus een Brabander (sic!) en geen Duitscher"*.
Wie was dan deze Jan Herman Janssens?
Jan Herman Janssens werd inderdaad geboren te Maaseik op 7 december 1783 en als 18-jarige trad hij in bij de Jezuïeten. Wegens zijn uitzonderlijke begaafdheid mocht hij vijf jaar lang studeren in Rome aan het *Collegio Mariano Urbs*. Om zijn wetenschappelijke instelling en zijn taalkundige kennis werd hij in 1809 benoemd tot professor aan het Collège de Fribourg in Zwitserland waar hij twee theologische leerstoelen zou bekleden: bijbelexegese en kerkelijke geschiedenis. Het was daar dat hij zijn *Hermeneutica Sacra* schreef . Voor een

HISTOIRE

DES

PAYS-BAS,

DEPUIS LES TEMS ANCIENS

JUSQU'À LA CRÉATION DU ROYAUME DES PAYS-BAS,

EN 1815;

PAR

l'Abbé J.-H. Janssens,

ANCIEN PROFESSEUR D'EXÉGÈSE, DE THÉOLOGIE, D'HISTOIRE ECCLÉSIASTIQUE, DE PHILOSOPHIE, ETC.

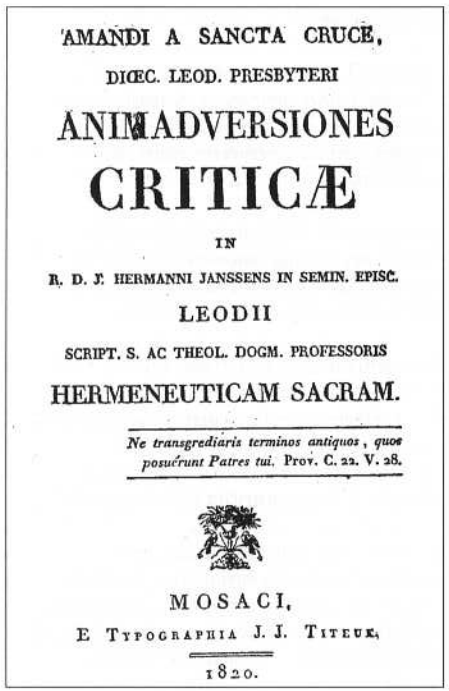
Volume I.

Bruxelles.

RIGA, IMPRIMEUR-LIBRAIRE.

Même Maison à Liège.

1840

AMANDI A SANCTA CRUCE,

DIŒC. LEOD. PRESBYTERI

ANIMADVERSIONES

CRITICÆ

IN

R. D. J. HERMANNI JANSSENS IN SEMIN. EPISC.

LEODII

SCRIPT. S. AC THEOL. DOGM. PROFESSORIS

HERMENEUTICAM SACRAM.

Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuérunt Patres tui. Prov. C. 22. V. 28.

MOSACI,

E Typographia J. J. Titeux.

1820.

goed begrip, de hermeneutica is de wetenschap die leert hoe een tekst, in dit geval een bijbeltekst, adequaat dient gelezen en verklaard te worden.
Het werk oogstte bij zijn verschijnen wegens zijn toenmaals "moderne" visie de hoogste lof en werd onder andere door de kardinaal van Luzern en door professor B.Overberg als baanbrekend beschouwd. Deze "Hermeneutica" zou trouwens in 1820 in een Nederlandse vertaling ook bij Titeux gepubliceerd zijn, doch een Nederlands exemplaar konden we tot hiertoe niet vinden.
Na zeven jaar in Freibourg te hebben gewerkt, werd Janssens de leerstoel Heilige Schrift aangeboden aan het groot seminarie van Luik. Hoewel de bisschop van Lausanne en de overheid van het Collège alles in het werk stelden om Janssens in Freibourg te houden, vertrok hij in 1816 naar Luik, voorzien van de meest gunstige getuigschriften. Aan het seminarie van Luik zou Janssens zich al vlug als professor moraal-theologie een vernieuwend en progessief theoloog tonen en zijn interpretatie van bepaalde bijbelfragmenten strookten niet altijd met de conservatieve opvattingen van het kerkelijk establishment. Vooral van de vicaris-generaal Barrett ondervond hij voortdurend tegenstand, waardoor hij uiteindelijk in 1823 verplicht werd zijn leerstoel af te staan.
Na zijn afscheid aan de academische wereld werd Janssens pastoor in het Waalse Engis, maar blijkbaar niet voor lang.
Want ondertussen was er in1825 door koning Willem I in Leuven het beruchte *Philosophisch College* opgericht. Dit *Collegium Philosophicum* moest instaan voor de opleiding van rooms- katholieke priesters, vooraleer ze naar het groot seminarie mochten gaan. De Hollandse regering vond namelijk dat *"zelfs de hoge geestelijkheid zich bevindt in de duisternis van de onwetendheid en het meest intolerante fanatisme vertoont"* aldus het calvinistisch lid van de Staten-Generaal Van Utenhoven van Heemstede.
De bemoeizucht van de Hollandse koning met godsdienstige aangelegenheden werd in het katholieke België niet in dank aanvaard en kort daarop zou het Collegium trouwens ook door het Vatikaan veroordeeld worden.
Ondanks dit alles aarzelde J.H.Janssens niet toen hem aan dit omstreden college een leeerstoel werd aangeboden en tot 1830 zou hij er logica, ethiek, theoretische anthropologie en algemene metafysica doceren.
Het in katholieke kringen verdachte College zou uiteraard na het uitroepen van de Belgische onafhankelijheid geen lang leven beschoren zijn. Toen het op 16 december 1830 werd opgeheven, betekende dit het einde van de universitaire loopbaan van priester Janssens.
De vooruitstrevende priester die zijn hele leven een buitenbeentje was geweest, trok zich terug in zijn vroegere parochie Engis. Zijn intellectuele activiteiten zou

hij echter in alle rust verder zetten en in 1840 verscheen van zijn hand de volumineuze studie in drie banden *"Histoire des Pays-Bas"*.
Enkele jaren geleden wist onze stedelijke bibliotheek een exemplaar van dit inmiddels zeldzame werk te verwerven. Wij citeren uit het eerste deel een korte passage:
... c'est ainsi qu'on voit encore dans le mur à droite de l'église d'Aldeneyck, près de Mae seyck une pierre bleuâtre couverte d'une glace, dans laquelle il y a cinq petites cavités, que l'on assure y avoir été faites avec les cinq doigts d'une sorcière, qui voulut ramasser l'hostie consacrée tombée de sa bouche sur cette pierre, et l'on montre encore dans le village, le chemin sur lequel elle avait été brulée vivante"
Priester Jan Herman Janssen overleed in Engis op 23 mei 1853. Hij was toen 70 jaar.

Bibliografie

Janssens J.H. Hermeneutica Sacra, seu introductio in omnes ac singulos libros sacros veteris et novi foederis. In iusum praelectionum seminarii episcopalis Leodiensis. Liège, 1818, 2 vol.

Janssens J.H., Histoire des Pays-Bas depuis les temps anciens jusqu'à la création du royaume des Pays-Bas en 1815. Bruxelles et Liège, 1840.

Amandus a Sancta Cruce, Dioec. Leod. Presbiteri, Animadversiones Criticae in R.D.J. Hermanni Janssens in Semin. Episc. Leodii. Script. S.de Theol. dogm. professoris Hermeneuticam Sacram. Mosaci, e Typographia J.J.Titeux, 1820.

Janssens J.H. Antwoord op de bedenkingen van Amandus a Sancta Cruce, in: Letterkundig tijdschrift voor Godsdienst, wetenschap en kunsten, nr VIII, 1820-1821. Maeseyck Titeux, 1822

Bourguet H. J.H.Janssens. Sa vie, ses écrits, son herméneutique sacrée, in: Leodium, 1940, p 81-88.

Bourguet H. Documents inédits relatifs à l'herméneutique sacré de J.H.Janssens, in: Leodium, 1904, p 91-100

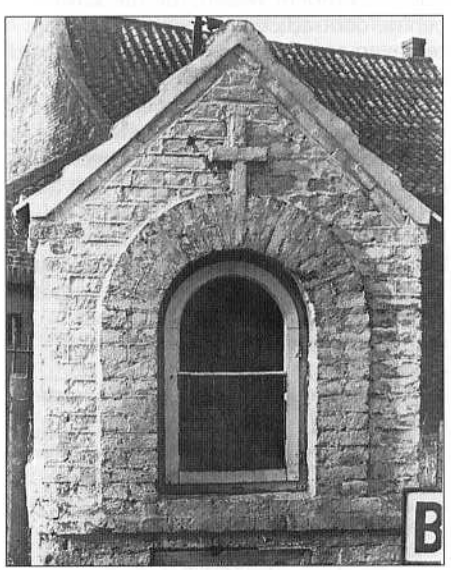
Monchamp G. A propos de l'exégète J.H.Janssens de Maeseyck, in: Leodium, 1905, p 99-104.
Journez A. Janssens Jean Hérard (sic) in; Biographie Nationale. Tome X, col.145-148

L'ami de la religion et du roi. Paris 6.1.1819

Bulletin du bibliophile belge, 2 ième série, 1

Daris J. voetnoot in Histoire du diocèse et de la principauté de Liège, 1724-1952, t IV. Liège 1873

Met honderden waren ze, de fietsende gepensioneerden die in de voorbije zomermaanden richting Sjeiven Dörpel, Leeuwerik, Tegelhuisje, Spaanjerd of Thorn de Leeuwerikstraat inreden. En wellicht reden ze achteloos voorbij het kapelletje op de hoek van de Javana- en de Leeuwerikstraat Een bouwkundig meesterwerk kan je het bedehuisje, in de volksmond het Kapelke van Van Minsel, trouwens niet noemen.Waarschijnlijk is het in sober metselwerk opgetrokken tegen het einde van de 19de eeuw en het is toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Altijddurende Bijstand.
Hoogstwaarschijnlijk echter stond er voordien ook reeds een veldkapel, want van in de 17de eeuw wordt de omgeving aangeduid met de veldnaam Aan het Heilig Huisje. Maar daar houdt de geschiedenis van deze stenen getuigenis van de vroomheid onzer voorouders niet mee op.
In de bakstenen rugzijde van de kapel is een oud stenen kruis ingemetseld, een zogenaamd zoenkruis.
Zoen- of moordkruisen waren stenen kruisen, opgericht op de plaats waar een moord of een doodslag gepleegd was.

Het Kapelletje van Van Minsel

Martin Boonen

Reeds bij onze Germaanse voorouders eiste het gewoonterecht bij moord, naast de bloedwraak en het zoengeld, ook een uiterlijk teken van genoegdoening. Na de kerstening van onze gewesten werd dit oud-Germaanse gebruik vaak zo begrepen dat de dader of zijn familie op de plaats van de misdaad tot teken van zoen (verzoening) een kruis moest oprichten.
De zwaar beschadigde inscriptie op het kruis, nog nauwelijks te lezen vertelt ons dat op deze plaats op 1 juli 1635 een zekere Gerit verraderlijk vermoord werd. Jammer genoeg tasten we over de zaak verder in het duister, vermits de Criminele Rollen van Maaseik gedeeltelijk verdwenen zijn.

I=S
A° 1635
Den 1sten Gulius I....
....derllick vermoer...
Geret Van .....
...Merd...
Got voer de Seele

Bewaard gebleven zoenkruisen zijn eerder zeldzaam. Daarom is het onze plicht ervoor te zorgen dat deze stenen getuigenis nooit verloren gaat.

Dure beledigingen

Th. Hendrickx-Godelaine en I. Kraewinkels

Iemand in een boze bui een andere persoon scheldwoorden naar het hoofd slingeren was vroeger een misdrijf dat tot een zware boete kon leiden en in een notariële akte moest worden vastgelegd. Zo lezen we in een oude notarisakte dat, op 8 juni 1685, de vrouw van Dries Bruijns, Lijsbet Latoer, de dochter van Jan Coninx openlijk beledigd heeft en wel in het huis "den Hagendoren"; wellicht het woonhuis van Conix,misschien ook een herberg. De dag na de feiten verschijnt Lijsbet Latoer met haar man voor Notaris Craens. Daar trekt ze de woorden in die ze de andere vrouw naar het hoofd slingerde en geeft nu zelfs toe dat de dochter Coninx een eerlijk en deugd-zaam meisje is. Vreemd is nu dat deze volwassen vrouw plots geen spreekrecht meer lijkt te hebben. De verklaringen die volgen worden enkel door de respec-tievelijke mannen Dries Bruijns en Jan Coninx gedaan. De beledigde dochter is zelfs niet aanwezig om de beslissing van de notaris te horen. De mannen verklaren voor zichzelf en voor de vrouwen dat bij een volgende scheldpartij de boosdoener ontegen-sprekelijk zal verplicht worden om 50 gulden Maaseiker geld te betalen, niet aan de beledigde, maar aan de armen van de stad. We vermoeden dat met degelijke uitspraken de armen van onze tijd zeer vlug welvarend zouden worden!

Not. akte Frans Craens Reg. I (1682-1693) fol. 108 no 111

Dato 9-6-1685 A.M. Schoolmeesters Maeseijck

Compareert Lijsbet Latoer, geassisteert van haar man, Dries Bruijns en heeft gerevoceert (1) sulke injuremente woorden (2)als sij tot laste van de dochter van Jan Coninx in den Hagendoren (3) op 8-6 met een vilaijn (4) gemoed uitgesproken heeft, haldende die voors. dochter voor een eerlijk mans kind, daar niet op wetende te seggen als eer en deugd en opdat de een van den ander niet meer soude worden geaffronteert en geinjurieert soo sijn ten desen gecompareert de voors. Jan Coninx en Dries Bruijns en verklaren soo voor hen als voor hunne huijs-vrouwen, dat de eerste tussen hen de een den ander wederom sal affronteeren, injurieeren of andersints, hoe dat het-selve ook mocht wesen, dat die sonder eenige contradictie (5) gehalden sal sijn te geven aan de Armen deser stad 50 gld maeseijcker gelt, hetwelk bij de voors. mannen is worden geaccepteert, dewelke belooft hebben hetselve na te komen onder obligatie als naar recht cum clausula ad realisandum (6) en daar toe constitueerende. Aldus geschied binnen Maseijck ten woonhuijse van Pieter Piero, present als getuijgen Walter Steenbergh en Peter Piero. w.g. Liesbeth Latoer, Dries Bruijn en Jan Coninx. Quod attestor Fr. Craens Nots. publ.

1) revoceren: herroepen, intrekken.
2) injuremente woorden: beledigingen, scheldwoorden, (van het Frans:injure).
3) "den Hagendoren": Markt, 15; hoekhuis van Markt en Marktstraat, reeds vermeld in 1636. (zie: M.Boonen, Huisnamen te Maaseik, uitg. Het Heilig Wammes, Maaseik, 1980)
4) vilaijn: lelijk, gemeen, (van het Frans:vilain)
5) contradictie:tegenspraak
6) cum clausula ad realisandum: geijkte Latijnse uitdrukking voor: met verplichting van uitvoering.

Cultuur is datgene waarvan we ons te laat bewust worden dat we het verloren zijn!

Diksjenaer van het Mezeikers

Tony Van Wijck

1 aaflitse, zw. ww. = afglijden
2 bleiksji-jter(t), zn. m. (-s, -ke) = bleekneus
3 humme, zn. vr. (-s, humke) = hemd
Vb. Hae stóng in zi-jn humme (ook fig.)
Zegsw. Gein humme aan de vot höbbe (= zeer arm zijn)
s.s. hummesslup (slip van hemd), hummesknuipke (boordknoopje)
4 hujske, zn. vr. dim. (-s) =
a. klein huis
b. WC (vroeger meest buiten)
5 houmou, zn. vr. (-s, geen dim.) = kleine zandhoos
Vb. Wieë kri-jgen ónwaer: iech höb den houmou boeëven het land gezieën.
6 hunje, zw. ww. =
a. snuffelen
b. uitvissen
Vb. a. Waat bès-te in di-j kas aan 't hunje?
Vb. b. Dao is get loos: iech mót ins goeën hunje.
7 houtere, bn. = houten
Vb. Einen houtere klaos (= een stijve vent)
8 mörge-brènge! (uitroep) = dat had je wel gedacht!
9 mörg, bn. = overrijp
Vb. Iech kan allein nog mer ein mörg paer ieëte mèt mi-jn slechte tan.
10 mörgesbroeëd, zn. o. (geen mv., geen dim) = ontbijt
Vb. Het mörgesbroeëd is óm 7 ore.
11 mówzekuuëtelkes, zn. m. mv. dim. =
a. uitwerpselen van een muis
b. kleine gekleurde anijssuikerkorreltjes.
Vb. b. De kènjer kraege besjujte mèt mówzekuuëtelkes: det haef 't nów kiensje mètgebrach.
12 mujlke, zn. vr. dim. (-s) = kusje
Vb. Allèh, Meri-jke, gaef tante Trui toch ins e mujlke!
13 mwajèng, zn. m. (geen mv., geen dim)
= middel, mogelijkheid. *Vb. Mèt geine mwajèng kri-jg iech di-j sjrówf los.*
Vgl. Fr. moyen
14 nieëgenoug, zn. vr. (-e, -uigske) =
a. kwaadaardige steenpuist, omgeven door andere steenpuisten die ineenvloeien.
b. lamprei, prik, een riviervis
15 oug, zn. vr. (-e, uigske) = oog (NB: in het AN onzijdig)
Zie zegswijzen onder rubriek "Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden" in dit nummer.
16 ougmeister, zn. m. (-s, -ke) = oogarts
17 ougsbraoje, zn. vr. mv. = wenkbrouwen
18 ougesji-jn, zn. m. (geen mv., geen dim.) = uiterlijke schijn
Vb. Det dieëg det mer vuur den ougsji-jn.
19 ougplumpe, zn. vr. mv. = wimpers

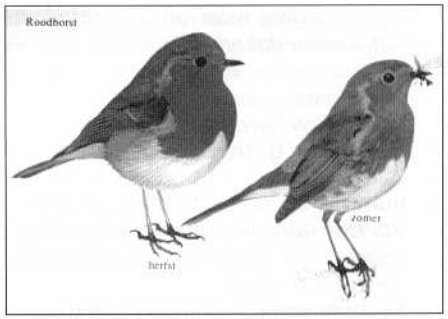
Maaseiker Natuur

De Roodborst (Erithacus rubecula)

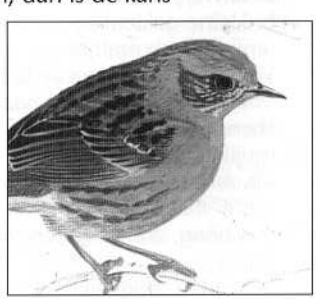
Frans Keijers

Iedereen kent natuurlijk dit vogeltje, meestal noemt men het "roodborstje". Dit verkleinwoord duidt aan hoe sympathiek dit vogeltje overkomt. Ook in kindergedichtjes en -liedjes vinden we het terug.
De Roodborst laat zich gemakkelijk bewonderen, vooral 's winters op de voedertafel. Hij valt goed op door zijn warm oranjerode borst en gezicht met duidelijk afgetekende zwarte kraaloogjes. De fijne bek en de ranke pootjes zijn zwartbruin van kleur. Hij zit hoog op zijn poten met zijn rond witachtig buikje en wipt op en neer met zijn donkerbruine staart en maakt regelmatig knikkende bewegingen. De olijfbruine bovenzijde en de afhangende vleugels typeren dit vogeltje. Zijn zang is parelend en zeer gevarieerd en klinkt praktisch het hele jaar door. In elke Maaseiker tuin of tuintje laat hij zich horen en bewonderen.

Nochtans bestaan er heel wat misverstanden over dit sympathieke vogeltje. Iemand vertelde me eens dat hij 's winters op de voedertafel in zijn tuin steevast het roodborstje zag foerageren en zijn wijfje ook, voegde hij

er fier aan toe. "Zijn wijfje," vroeg ik, "hoe herken je dat?" De man legde me uit dat het wijfje geen rode borst had en een leigrijs kopje bezat. Dat was echt nieuw voor mij. Roodborsten vertonen immers geen geslachtsdimorfisme. Beide geslachten zijn uiterlijk nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Onze vogelvriend verwisselde blijkbaar het vrouwelijk roodborstje met de "heggenmus" (Prunella modularis). De heggenmus is iets slanker dan de roodborst, maar ongeveer even groot (14,5 cm) en zoekt zijn voedsel ook laag bij of op de grond zoals een roodborst. Een andere misopvatting is dat het roodborstje het hele jaar door in de tuin zou blijven. Het beestje kan er immers zowel 's zomers als 's winters voorkomen. Dit kan wel hetzelfde vogeltje zijn, maar er is veel kans dat dat niet zo is. Immers, 50% van onze zomerroodborstjes trekken naar het zuiden in de winter. Indien je tuin voldoet aan bepaalde voorwaarden: dichte begroeiing, voldoende lage struiken en hoge takken met uitkijkposten, dan is de kans groot dat het roodborstje er broedt en ook overwintert.

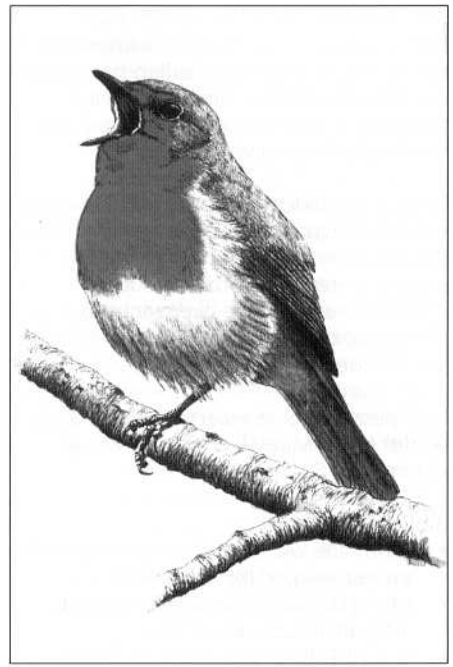
Het is verrassend dat vooral vrouwelijke en jonge vogels verder wegtrekken, mannetjes gaan meestal niet zo ver of blijven. Dikwijls worden de plaatsen van de vertrekkers ingenomen door roodborstjes afkomstig uit Noord-Europa. Deze noordelijke vogels zijn verplicht om de strengere winters in het noorden te ontvluchten en zij nemen dan de plaats in van onze zomergasten.

In kleine tuintjes, waar ze 's zomers geen broedplaats vinden, komen 's winters ook wel roodborstjes op de voedertafel, die bij ons broeden in bossen en grote tuinen. Er grijpt dus ook een verplaatsing plaats van de bossen en grote tuinen naar de vleespotten bij de mensen, de voedertafels in kleine tuintjes of op terrassen.

Door ringwerk is men erachter gekomen dat een gewichtstoename van 5 gram in de nazomer het roodborstje in staat stelt om 36 uur aan een stuk te vliegen met een snelheid van gemiddeld 40 km per uur: dit is een non-stop vlucht van 1440 km! Toch lassen de meeste vogels een of meer rusttijden in op hun zuidelijke tocht naar Zuid-Frankrijk of Spanje.

Een derde vergissing is te denken dat dit lieve vogeltje een vredig en zachtaardig diertje zou zijn. Zulke emotionele waarden spelen in de natuur alleen als ze bijdragen tot het behoud van de soort. Het is hier letterlijk een kwestie van "to be or not to be". Roodborsten zijn echte territoriumbezetters. Om te overleven hebben ze een gebied nodig dat hun voldoende voedsel kan bezorgen: kleine insecten, larven, spinnen, wormen ...

Indien een roodborstje een gebied heeft verworven zal hij of zij dat duidelijk laten horen door de schitterende zang. Buiten het broedseizoen zingt ook het wijfje, dan verdedigt elk individu, ieder voor zich, het territorium. Elke indringer zal prompt verdreven worden, soms in een gevecht op leven en dood.

Het roodborstje dat aan het raampje tikt, reageert zeker en vast op zijn spiegelbeeld in het glas, dat voor hem zich even agressief gedraagt als hijzelf.

Je ziet maar, het vogeltje dat wij leerden kennen uit liedjes van onze kinderjaren, gedraagt zich anders dan we misschien hadden gedacht. In de natuur is een dier er altijd op uit zijn soort te laten overleven, vandaar territoriumverdediging, broedzorg en het evenwicht vinden tussen blijven overwinteren met de kans op weinig voedsel te vinden of veel energie besteden aan een gevaarlijke lange reis om tijdelijk het voedseltekort te overwinnen.

Roodborsten, die in de winter hier blijven of bij ons komen als wintergast uit het koude noorden, zullen het, zeker in lange en strenge winters, moeilijk hebben en kunnen DAN onze hulp via voederplaatsen best gebruiken.

In onze onmiddellijke omgeving kunnen we dus ontspannend genieten van deze schijnbaar eenvoudige dingen, maar denk ook eens af en toe aan het complexe en subtiele evenwicht, dat in de natuur bestaat en dat zo gemakkelijk kan worden verstoord.

Veel plezier met je waarnemingen deze winter in de Maaseiker natuur van je eigen tuin.

Bibliografie:
- Jenny DE LAET, De Roodborst dichtbij en ver weg, VUBPRESS 1996.
- J.E. SLUITERS, Prisma vogelgids p. 143, Prismaboeken 1964.
- R.T. PETERSON, G. MOUNTFORT, P.A.D. HOLLOM, Petersons vogelgids voor alle Europese vogels, 21ste druk p. 76, 173 en 247.
- G. VAN AVERMAETE, H. LEHAEN? Courante vogels, 1983, p. 48.
- L. JONSSON, Vogels in hun eigen omgeving: Tuin en Park, Thieme & Cie, 1977.

Mezeiker leedsjes en gedichsjes

Tony Van Wijck

Koeëb,

Iek sjroeëp,

Iek vinger,

Iek dówm,

Iek den hond z'n prówm!

Verkoop van de "Ridderweerth" ook genaamd "Daniëlsweert" te Maaseik (1774)

Piet Henkens

"Weerd" of "waard" is een veel voorkomend toponiem. Het betreft een laaggelegen strook grond die vaak onderloopt en gelegen is aan een waterloop. In de loop van deze bijdrage ontmoeten we heel wat "weerten": Ridderweert, Daniëlsweert, Damiaanweert, Leopoldusweert, Visserweert... In dit verhaal gaat het over de "Ridderweerth genaemt Daniëlsweerth"
De gegevens haalden we uit een akte, ons indertijd geschonken door de historicus-onderwijzer Piet Bouveroux (Hasselt). In 1774 werd de Daniëlsweert, gelegen op de rechter maasoever, onder de jurisdictie (rechtsmacht) van de parochie Elen, verkocht. Maar eerst nog een "voorgerecht"...

BOKKENRIJDERS

Daniëlsweert kwam eind 1793 op een dramatische wijze in het nieuws door een beruchte overval van de bokkenrijders. In de nacht van 9 op 10 september van dat jaar brak de bende op brutale wijze binnen in de landhoeve. Aan deze overval zouden, volgens bekentenissen op diverse tortuurbanken, ca. 100 bendeleden deelgenomen hebben (Noot: ere-dir. Hendrik Verheyen). Het is het grootste bokkenrijdersexploot in het Maasland. De toenmalige drossaard Clercx was er niet goed van. Hij zwoer wraak en organiseerde tussen 15 en 19 december van dat jaar een onbarmhartige klopjacht op de geheime leden van de bende. Een van de kornuiten die het eerst gegrepen werd was de Maaseikse kuiper Joannes Polfliet alias "Jan de Floets". Na urenlange ondervragingen en folteringen viel de stakker door de mand. De grootste overval waaraan hij had deelgenomen was de nachtelijke raid op Daniëlsweert. Dat bekende hij "los van ijzer en banden". Het kostte hem en zijn kompanen de dood aan de galg. Tot het einde van de tweede wereldoorlog was Daniëlsweert bewoond door Max Wenmakers uit Grevenbicht en nadien door de familie Vencken.
Ten tijde van de overval werd Daniëlsweert bewoond door pachter Lambrechts. Al vóór 1700 waren leden van deze vermaarde familie pachters van het goed.
In de loop van de 18de eeuw verwisselde de Maas herhaaldelijk van bedding. Zodoende kwam de huidige Damiaan op de linker maasoever te liggen terwijl de gronden van Daniëlsweert op de rechteroever bleven. De hoeve verviel na de jaren '50 tot een ruïne.

TE KOOP

De verkoopacte begint als het volgt: *"Conditien ende voorwaerden onder ende mits welcke den Ridderweerth, genaemt Danielsweerth met d`annexe huysinge en aenhanck, mede den achtergrondt aen de rechte(r) zijde van de mase, en voorts den Damianeweerth en Leopoldusweerth ter linker zijden van de mase, tusschen de jurisdictien van Eelen, Heppener ende die van visserweerth gelegen, ten meestbiedende in koop en verkoop gestelt worden, sijn als volgt..."*

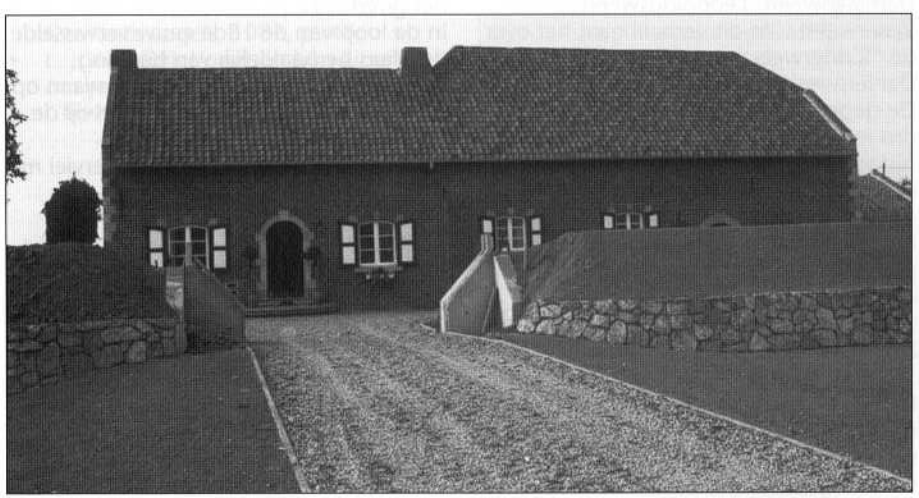
Het hele goed, zowel gebouwen als gronden, wordt dus van de hand gedaan. De weerd met bijhorigheden wordt verkocht, gelegen binnen zijn limieten en grenspalen, zoals hij gebruikt en bewerkt is geworden door de heer Lambrechts en de vorige pachters van den *"Hoogen Teutschen Orden"* (Aldenbiesen), zoals de meting verricht door de gezworen landmeter J. van der Leeuw in september jl. heeft uitgewezen. Bij de verkoop hoort ook de erve genaamd *"de lang batt"* die de gemeente Elen in gebruik heeft.

ONKOSTEN

Clausule nr 2 van de verkoopvoorwaarden stipt aan dat de koper alle *"reparatien ende battingen"* (herstellingen en dijkwerken) ten laste zal nemen, hij moet de grond goed bewerken en het water zonodig een goede afvaart bezorgen, zoals blijkt uit het bezoek en rapport dat dijkmeester Peter Rutten hiervan maakte.
In clausule 3 staat dat de onkosten die tot nu toe door de verkoper "aan de batten" gedaan zijn ten laste vallen van de verkoper en tot voordeel van de aankoper *"maar alles wat nogh niet gemaekt ofte voltrocken is tot dato deses sal den aennemer oft koper ten sijnen laste hebben."*

TRAKTATIE

De *"Lycop ofte wijngeldt"* bedraagt naar 's lands gebruik 5 % , de gulden aan 20 stuivers. Dat bedrag moet de koper boven op de koopsom betalen. Het dient voor de betaling van de traktatie die de koper naar aloud gebruik het aanwezige gezelschap op de verkoop moet aanbieden.
"...waer uijt naer billigheit en gewoonte sal worden geassigneert eene depente (uitgave) tusschen koopers en gecommiteerden (gevolmachtigden en aanwezigen) tot den uijtgaff, maar de meerreste (overschot) sal keeren ter dispositie (beschikking) van den Hoogen Heer Principael der gecommiteerde Heeren uijtgevers."
(Er zal royaal getrakteerd worden op kosten van de aankoper. Dat oud gebruik

Door een verandering in de loop van de Maas is de aloude schippersherberg "de Damiaan" op de linkeroever komen liggen. Na de grote overstromingen van 1995 liet de familie Bohnen-Vanhoef rondom het goed een stevige dijk van leem en maasklauwen aanleggen. (Foto.P.H.).

noemt men de *"lycop"*. Met potten en kannen dropen de arme lieden naar sommige verkopen om te profiteren van de "lycop". Ze dronken zich zat en namen ook nog wat mee voor thuis. (Noot P.H.)

BARON VAN BELDERBUSCH

Clausules 7, 8 + 9.: *"Den uijtgever oft principalen verkooper sal guaranderen voor goeden verkoop.*
Den kooper sal kunnen de koopsomme voldoen in goede ganckbare specien van goudt oft silver, op den cours van maestricht, oftewel in rente oft andere suffisanten gronden, ter arbitrage van den uijtgever goet te keuren.
Over alles wordt gereserveert de ratificatio (bekrachtiging) en agreatie (goedkeuring) van Sijne Exellentie, den Hooghedelen Heer Baron van Belderbusch, lantcommandeur der Balleije Aldenbiessen".
(Alde Biesen is een bekend en indrukwekkend kasteel met gebouwencomplex te Rijkhoven-Bilzen. Ca. 1220 werd hier de Duitse Orde - geestelijke ridderorde - gevestigd. Vooral door het aankopen van land en het verstrekken van leningen werd de commanderij het grootste kasteel van België. Een onderafdeling van zo een Ridderorde noemt men een "ballije". Noot P.H.)

STRAF

Ingeval de koper niet tijdig met het koopgeld voor de dag komt, niettegenstaande hij daartoe verwittigd werd, moet hij een boete van duizend gulden (Maastrichter koers) betalen. Als de koper binnen 15 dagen niet reageert zal beslag gelegd worden op zijn eigen goederen incluis de cijnsplichtige en leengoederen, zoals dat plaatselijk gebruikelijk is.
De koopvoorwaarden zullen *ten tijde van acht dagen voor dato deses oopen gelegen hebben voor rentmeester Clercx tot Aldenbiesen, voor den Heer Boten tot Tongeren en voor joffr. Boten tot Maseijk. Voorts zullen er publicaties verschijnen in de gazette tot mastricht, tot maseijk, stockem en rontom in de parochieen.*

15.OOO GULDEN

Zijn op heden den 19 decembris 1774 door mij notaris en commissaris (G. B. Carl Vandermeer) alhier tot maseijk residerende, in de presentie der getuygen naergenoemt ten huijse van den heer Staels ten thien uren s' morgens publiquelijk voorgelesen en op tafel geleyt. **Mede den voorschreven grondt met appenditien in gesatten aan vijfthien duizent gul dens. Item sal niet minder meughen gehooght worden als met twee honderd gulden.**

HOGEN

Als voor is ingesett aan vijfthien duizent guldens (en is worden gehooght):	
Heer Vandermeer ad. twintigh duizend guldens.	***20.000 gld.***
Heer Lambrichs, een hooghsel ad.	***200 gld.***
Heer Vandermeer, vier hooghsels ad.	***800 gld.***
Heer Lambrichs, een hooghsel ad.	***200 gld.***
Heer G.	***400 gld.***
Heer L.	***400 gld.***
Heer G.	***400 gld.***
Heer L.	***200 gld.***
Heer G.C.	***400 gld.***
Heer L.	***1.000 gld.***
Heer G.C.	***400 gld.***
Heer L.	***200 gld.***
Heer C.	***400 gld.***
Heer L.	***400 gld.***
Heer C.	***400 gld.***
Heer L.	***200 gld.***
Heer G.C.	***400 gld.***
Heer L.	***200 gld.***
Heer C.	***400 gld.***
Heer G.B.	***200 gld.***
Heer Lambriches 4 hooghsels	***800 gld.***
Totaal	***2.800 gld.***

<<en is aldus naer dieverse hooghen bij gegeevenen "palmslagh" (slag met de vlakke rechterhand in die van een ander persoon ter bevestiging van een verkoop. Noot P.H.) verbleeven voor de somme van acht en twintigh duijsent gulden brabants aen sieur
GEORGIUES FREDERICUS LAMBRICHTS als laesten Hoogher op dagg, dato en plaetse als voorschreven: ten overstaen voir mij onderschreven publiequen Notaris en commissaris der stadt ende district Maeseijck in preesentie van den eed. Heer s.p. de plevits des Heijligen Roomschen Rijckx Ridder ende van dhr. fransiscus Josephus Stals als gelooffweerdige getuijghen ten deesen sonderlinge gerequireerende (verzoekende) gebeeden.>>

(De akte is ondertekend door de volgende personen: rentmeester S. Clercx; G. M. Booten; pachter Georg. Frederic. Lambrechs; Roomse rijksridder s.p. Ehl. Van Plevits; getuige F. J. Stals; notaris en commissaris G. B. Carls Vandermeer.)

Besluit: De verkoop van de Ridderweert roept nog heel wat vragen op. Hierop willen we in de volgende Maaseikenaar terugkomen. Uiteindelijk bleef het goed in handen van de familie Lambrechts. Dat gebeurde nadat notaris Vandermeer door zijn tussenkomsten (hogingen) de prijs fel had opgedreven.

Meer nieuws over de Daniëlsweert vindt men in het werk *"Daar de Maas door deze gemeente stroomt"* (R. Driessen) blz. 154 e.v.

Het Maaseiker wagenpark in 1913

Ludo Droushoudt

Onze lezers herinneren zich nog wel de autoloze zondagen die er ten tijde van de eerste energiecrisis waren opgelegd. De toenmalige jeugd heeft daar nog altijd zalige herinneringen aan. Zomaar op straat kunnen ravotten zonder binnen de kortste keren te worden overreden door een auto, wat een luxe!
Wel, in het begin van de vorige eeuw kon dat spelen zelfs zonder autoloze zondagen. De automobiel moest zich toen nog een plaatsje veroveren tussen de paardenkoetsen en -karren.
In 1913 hadden parkeermeters dan ook duidelijk nog geen zin vermits toen in Maaseik welgeteld slechts vijf 'automobielen' en nog een aantal 'motocycletten' de stad onveilig maakten. Dit blijkt namelijk uit het *Algemeen Officieel Verzamelboek,* uitgave van 1913, waarin alle motorvoertuigen van België, dus ook die van Maaseik, staan geboekstaafd ten gerieve van o.a. *de kantonniers, de tolbeambten, de nationale gendarmerie, de agenten met de plaatselijke policie belast,...*
Het boek in pocketformaat, 10,8 x 18,2

Plaatnr.	Naam en Voornamen	Woonplaats	Straat en nr.
3610	CLAEYS Emile	Maeseyck	de l'Eglise, 30
3586	DECLERCQ Léon-L.	Maeseyck	ch. de Neeroeteren
3474	DECLERQ Henri	Maeseyck	Grand'place
3620	LINSSEN Pierre	Maeseyck	Hepper, 10
8113	MEERTEN Jean	Maeseyck	de Bois-le-Duc, 95
3638	MOORS Etienne	Maeseyck	Bleumer, 7
6536	OPDEKAMP Joseph	Maas Eyck	ch. de Weert, 1
3555	POULS Renier	Maeseyck	Aldeneyck, 4
3463	QUIX Michel	Maeseyck	Bois-le-Duc, 42
6548	SCHOENMAEKERS André	Maeseyck	de Bois-le-Duc, 1
3644	SCHOUTERDEN Théophile	Maeseyck	Bleumer, 100
3529	SMEETS Adam	Maeseyck	Bleumer
3528	SMEETS Jean	Maeseyck	Bleumer
3606	VERBRUGGEN Guillaume	Maeseyck	Bleumer
3475	VINCKENBOSCH Arthur	Maeseyck	Bois-le-Duc
3554	VOLONT Eugène	Maeseyck	Aldeneyck, 26
18894	DE CLERQ Léon-L.	Maeseyck	Marché, 13
18838	NYSSENS Albert	Maeseyck	ch. de Kinroy
12823	ROBERT Louis	Maeseyck	de l'Eglise, 25
12861	SCHAEKEN Joseph G.	Maeseyck	Bleumer
12842	STIELS Eugène	Maeseyck	Bois-le-Duc, 24

cm, telt 1039 bladzijden. Hiervan worden er 49 ingenomen door o.a. de integrale tekst in de twee landstalen van het *"ALGEMEEN REGLEMENT op de politie van het vervoer en van het verkeer" en van de "Wet houdende goedkeuring van de Internationale Overeenkomst betreffende het verkeer der automobielen, te Parijs onderteekend op 11 October 1909".*
De overige 990 bladzijden volstonden voor de alfabetische en de numerieke lijst van alle Belgische eigenaars van automobielen en motocycletten en hun nummerplaten.
De gegevens van die vooruitstrevende Maaseiker eigenaars van een motorvoertuig zijn samengebracht in onderstaande tabel. De nummers 1 tot 9999 betreffen de motocycletten; deze vanaf 10000 de *automobielen.*

Répertoire Général Officiel
DES
Automobiles
ET DES
Motocyclettes
édité sous le contrôle du
MINISTÈRE DE L'AGRICULTURE
et des
TRAVAUX PUBLICS
—
ANNÉE 1913

Algemeen Officieel Verzamelboek
DER
Motorwagens
EN DER
Motorwielers
uitgegeven onder het toezicht van het
MINISTERIE VAN LANDBOUW
en
OPENBARE WERKEN
—
JAAR 1913

Les indications reproduites dans le présent Répertoire, étant de source officielle et étant exclusivement réservées à l'éditeur, en vertu d'une convention avec l'Etat, il est strictement interdit, sous peine de poursuites, de les copier ou de les reproduire, sans l'autorisation de l'éditeur.

E. DAEM, IMPRIMEUR-ÉDITEUR DRUKKER-UITGEVER
110, chaussée de Haecht BRUXELLES Nord) Téléphone B 4295
110, Haechtschen steenweg BRUSSEL (Noord) Telefoon B 4295

"Zeg me wat je eet en ik zal je zeggen wie je bent."

Lui, LEKKER, Kaal en Hovaardig

Martin Boonen

Voeding en eetgewoonten vormen een belangrijk element voor wie de cultuur van een volk onderzoekt. Oude menu's kunnen daarom onderwerp zijn van de cultuurgeschiedenis. Maar ook voor de sociale geschiedenis, voor enig inzicht in de verhouding tussen de sociale lagen van een bevolking , is de studie van eetgewoonten belangrijk. Piet met de Pet trof op zijn bord andere ingrediënten aan dan de welgestelde burger.

Midden 19de eeuw leed de bevolking van Europa aan een nijpend voedseltekort. In Maaseik waren er niet minder dan 66 gezinnen op een totaal van ca 570 die van het Armbestuur, de voorloper van ons huidige OCMW, steun ontvingen in de vorm van brood, kleding en brandstof. Tezamen betrof het 245 personen.

Op de tafel van een doorsnee gezin was vlees eerder een zeldzaamheid. Het middagmaal bestond hoofdzakelijk uit aardappelen met een niet al te groot stukje spek. En 's avonds werden de magen gevuld met de traditionele pap, vaak van botermelk.

Maar uitzonderingen waren er ook. In september 1879 bezocht de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken de heer Rolin-Jacquemyns de landbouwtentoonstelling in onze stad. De man arriveerde om 11 uur met de trein en ten huize van de liberale burgemeester Henri Schoolmeesters werd hem een "eenvoudig" ontbijt aangeboden. Het menu was, zoals het in de culinaire traditie paste, in het Frans opgesteld en bereid door de dame van de burgemeester Mevrouw Schoolmeesters-Bottin en haar personeel

Huîtres royales d'Ostende
Truites saumonées à la Hollande
Côtes de mouton Béarnaise
Champignons à la crème
Bécassines bardées
Aspic de foies gras
Fruits - desserts

Voor de Fransonkundige: oesters, zalmforel, lamsvlees, champignons, watersnip en ganzenlever.
Na dit "lichte" ontbijt volgde uiteraard een bezoek aan de tentoonstelling, waarna de genodigden aanzaten aan het banket. Niet minder dan 140 notabelen namen hieraan deel om zich aan het volgende menu tegoed te doen.

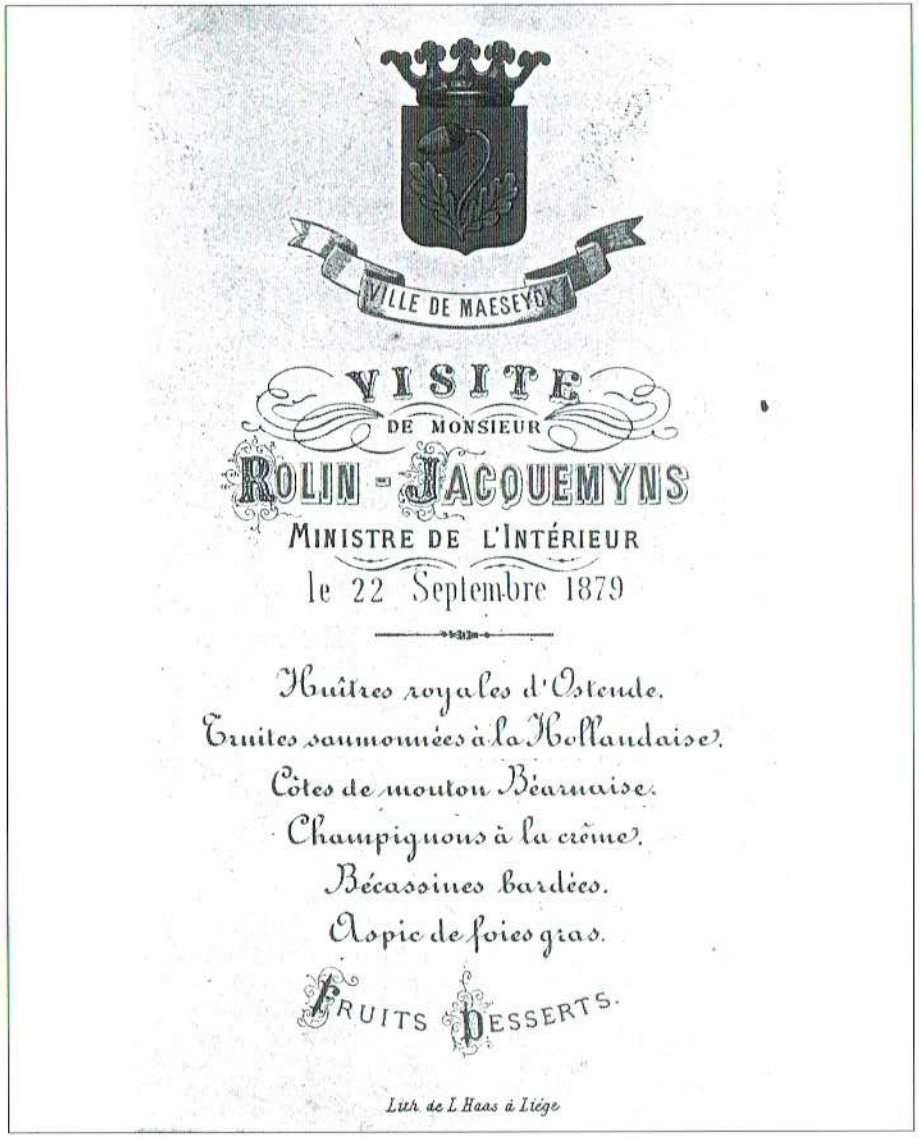
Consommé de volaille
Timbales Macaroni à la Parisienne
Brochet de Meuse, sauce hollandaise
Filet de bœuf à la Jardinière
Riz de veau aux Champignons
Sorbets au Kirsch
Chevreuil sauce poivrade
Dinde truffée, sauce Périgueux
Perdreaux à la financière
Canapés de Homards
Glaces - Fruits - Dessert.

Kort samengevat: gevogeltesoep, macaronipasteitjes, snoek, runderfilet, kalfszwezerik, sorbet, ree, kalkoen met

truffels, patrijs, kreeft, ijs, fruit en een nagerecht.

Het geheel werd bereid en geleverd door het Hotel de Hollande aan de Bosstraat, dat toen uitgebaat werd door de heer Schaltin-Magniet, terwijl de spijskaart, volgens het weekblad De Maas "een waar meesterwerk van kunde was en een lust voor het oog". Ze was ontworpen en gedrukt door de heren Ratinck in Antwerpen.

Smakelijk.

Abonnementen (of geschenkabonnementen) steeds verkrijgbaar door storting op
nr. 001-0678921-94 tnv De Maaseikenaar, 3680 Maaseik,
met vermelding: abonnement of geschenkabonnement voor...
(naam + volledig adres),
België: 400 fr.
Overige landen: 500 fr.
Een steunabonnement kan vanaf 1.000 fr. Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid:
Ludo Droushoudt, Oude Ophoverbaan 170,
B-3680 Maaseik. Tel 089/565123.

Iedere auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurde artikel. Geen uittreksel, afdruk of overname uit "De Maaseikenaar" mag geschieden zonder bronvermelding.

Teksten voor volgende editie vóór 1 maart 2001 aan
Tony Van Wijck,
Maastrichtersteenweg 11,
3680 Maaseik
e-mail: Tony.Vanwijck@pi.be

DE REDACTIE
Harry Beenders
Theo Beenders
Jaak Bergers
Martin Boonen
Ludo Droushoudt
John Golsteyn
Herman Hendrix
Tony Van Wijck
Jacqueline Wolfs-Godermans

MEDEWERKERS
Raymond Driessen
Thérèse Hendrix-Godelaine
Piet Henkens
A.M.P.P. Janssen
Roger Janssen o.s.c.
Frans Keijers
Isabelle Kraewinkels
Rik Nulens
Jos Stryckers
Piet van Venckenray

Verantwoordelijke uitgever: Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, 3680 Maaseik Druk: Tonnaer Kelpen (NL)